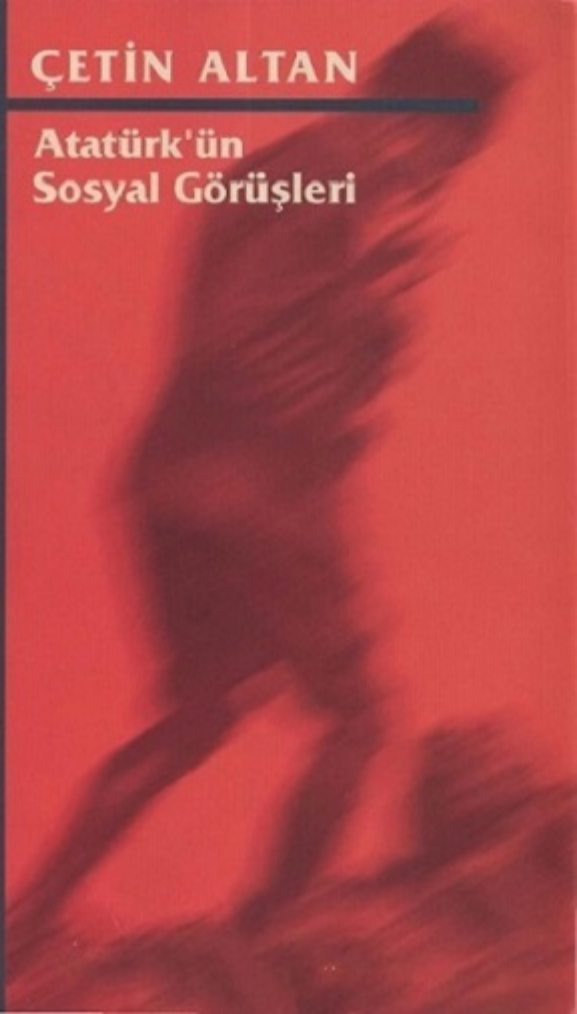
ÇETİN ALTAN

Atatürk'ün Sosyal Görüşleri



İNKILÂP

© 1999, *İnkılâp Kitabevi Yayın Sanayi ve Tic. A.Ş.*

Bu kitabın her türlü
yayın hakları Fikir ve Sanat
Eserleri Yasası gereğince
İnkılâp Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir.

Dizgi:
Girişim

Düzelti:
Faruk Kırkan

Kapak:
Vartan Paçacı

Baskı:
Teknografik
Matbaacılar Sit. No.: 38
Bağcılar - İstanbul

ISBN 975-10-1432-8
99-34-Y-0051-0247

99 00 01 02 03 04 9 8 7 6 5 4 3 2 1

İNKILÂP

Ankara Cad. No.: 95
Sirkeci 34410 İSTANBUL
Tel.: (0 212) 514 06 10-11 (Pbx)
Fax: (0 212) 514 06 12

Web sayfası : http://www.inkilap.com
e-posta: posta@inkilap.com

ÇETİN ALTAN

ATATÜRK'ÜN SOSYAL GÖRÜŞLERİ

İNKILÂP

Kuvayı Millîye ruhu halkçılık esasına dayanıyordu

BİR PAROLA

BUGÜN Türkiye'de herkes kendi çıkarına uygun kapıdan aynı parolayı verip geçiyor: ATATÜRK

Devlet düzenini sömürmek için klikleşmiş hatta çeteleşmiş siyasî guruplar:

— ATATÜRK, diyorlar.

İktisadi rezaletlerin göbek taşında göbek atanlar haykırıyorlar:

— ATATÜRK.

Partizanına kaymakam dövdüren cehennemlik bir adam kürsüden:

— ATATÜRK, diye bağırıyor.

ATATÜRK diye diye, halkın nafakasına sömürücü hortumlar uzatılıyor, ATATÜRK diye diye, ağalar saltanatının duvarları yükseltiliyor. Ve ATATÜRK diye diye, ATATÜRK'e ihanet ediliyor.

ATATÜRK'ün birleşmiş bir kütlenin şahlanışı olarak kurduğu Cumhuriyet, bugün susuz kalmış bir tarla çatlaklığı içindedir. Her çatlaktan Atatürk devrimleri derinlere doğru sızıp kaybolmakta.

Tarih sayfalarından onun seslenişine kulak verdiğimiz zaman büyük ikazlar duyuyoruz:

"— Efendiler, hakikaten Türk tarihi tetkik olunursa bütün yıkılış ve çöküş sebeplerinin bir iktisat meselesinden başka birşey olmadığı anlaşılır. Efendiler, tarihimizi dolduran bunca başarılar, zaferler veyahut mağlubiyetler, çöküntüler ve felâketler: Bunların hepsi, vukua geldikleri devirlerdeki iktisadî durumumuzla sıkı sıkıya bağlı ve ilgilidir."

TARİHİ GİDİŞ

Yeryüzündeki bütün toplum hareketleri insan mutluluğuna doğrudur. Şövalesinin başında renk yakalamaya çalışan ressam, laboratuvarında tabiatın sırrını araştıran bilgin, iktisadî hesapların üzerinde eğilen düşünür, başka başka yönlerden insan mutluluğuna uzayan yollarda koşmaktadırlar. Bazan bu mutluluğa doğru ilerleyişi, bir nehrin önüne yapılan baraj gibi statik düzenler durdurur. Eğer insan mutluluğundan murat, bütün insanların maddî ve manevî refahı ise böyle bir dağılmadan ve genişlemeden kendi kısmetlerine fazla bir şey düşmeyeceğini zannedenler, toplumun ilerleyişini engellerler ve muayyen düzenler içinde kendi hesaplarına uygun menfaat havuzları yaratırlar.

O zaman ressamın elindeki fırça sallanır, bilginin karşısına baskı umacıları çıkar ve düşünür zindanı boylar.

Ancak toplumun ilerlemesini, gelişmesini ebediyen durdurmak imkânsızdır. Muayyen bir müddet sonunda, tarihin akışını önlemek isteyen barajlar yıkılmaya mutlaka mahkûm olur.

Bu barajlar zayıfsa fikir hareketleriyle, kuvvetliyse ihtilâl hareketleriyle yıkılırlar.

Ve barajlar yere serilince toplum, insan mutluluğuna doğru tarihi akışına devam eder. Sonra tekrar statik düzenler kurulur, tekrar şahsî menfaat havuzlarına sular doldurulmak istenir. Bütün sosyolojinin değişmez serüveni bundan ibarettir.

Atatürk devrimlerini bu açıdan ele almak istedik.

İstiklâl savaşı ve Cumhuriyet hangi barajları yıkıyordu ve fikir olarak insan mutluluğuna hangi yönden ulaşmak istiyordu? 1923 hareketinin sosyal anlamı neydi? Bunu Atatürk'ün söylev ve demeçlerinden parçalar alarak açıklamaya çalışacağız. Ve göreceğiz ki barajlar yıkıldıktan sonra halk kütlelerinin refahı için taşa kabara akan sular, yavaş yavaş tekrar barajlarla durdurulmuş, zümre menfaatleri hesabına tarihi bir gidiş engellenmek istenmiştir. Olaylara bu açıdan bakınca, Atatürk'ün birçok kıymetli ve büyük direktiflerinin bugün neden ön plâna çıkarılmadığı daha iyi anlaşılacaktır.

ATATÜRK'TE HALKÇILIK FİKRİ

Atatürk'ün bütün konuşmalarında, bütün davranışlarında samimi bir halkçılığın buram buram tüttüğünü

görüyoruz. Bundan kırk yıl önce henüz fikirler bugünkü kadar billurlaşmamış olduğu halde, Atatürk'te uç veren sosyal görüşler daima aynı hedefe doğru uzanmaktadır. Halkın sömürülmemesine.

Ancak Atatürk bu görüşünü doktriner ve müfrit sosyalizmden gitgide daha kalın çizgilerle ayırmak endişesinden de uzak kalmamıştır. Bunun en büyük sebebi Rus siyasetinin birdenbire emperyalist bir havaya bürünmesi ve Türkiye'ye karşı sözde doktrin ve iyi niyet maskesi arkasında manevralar çevirmeye kalkmasıdır.

Ne çare ki sonradan Atatürk'ün kendi anladığı Halkçılık ile müfrit sosyalizm arasına koyduğu hudutlar, halkçılık aleyhine gitgide daraltılmış ve zümre menfaatleri üzerine çıkarılmıştır.

Atatürk daha 1920'de Büyük Millet Meclisi'nde yaptığı konuşmalarda, kendi halkçı anlayışı ile müfrit sosyalizm arasındaki hudutları tayin etmeye çalışıyor ve bilhassa beynelmilelciliği kuvvetli şekilde reddediyordu:

"— Bizim görüşlerimiz, bizim prensiplerimiz herkesin malûmudur ki, müfrit sosyalist prensipleri değildir ve müfrit sosyalist prensiplerini milletimize kabul ettirmek için de şimdiye kadar hiç düşünmedik ve teşebbüste bulunmadık. Bizim inancımıza göre milletimizin hayatını sağlayıp devam ettirmesi, kendi hazım kabiliyetiyle uygun görüşleridir. Fakat esas itibariyle tetkik olunursa bizim görüşlerimiz -ki halkçılıktır- kuvvetin, kudretin, hakimiyetin, idarenin doğrudan doğruya halka verilmesidir, halkın elinde bulundurulmasıdır. Ve şüphe yok ki bu dünyanın en kuvvetli bir esası, bir prensibidir. Elbette böyle bir prensip en koyu sosya-

list prensipleriyle çatışmaz. Gerçi bize milliyetçi derler. Fakat biz öyle milliyetçileriz ki, bizimle işbirliği yapan bütün milletlere uyar ve saygı duyarız. Onların bütün milliyetlerinin gereklerini tanırız. Bizim milliyetçiliğimiz herhalde bencil ve mağrur bir milliyetçilik değildir ve bahusus biz islâm olduğumuz için, islâmiyetin görüş açısından bizim ümmetçiliğimiz vardır ki, milliyetçiliğin çizmiş olduğu belirli daireyi namütenahi bir alana nakleder ve bu itibarla da bu görüş açısından bizim yönümüzde ileri bir sosyalizm yönü görülebilir. Bahusus ileri bir sosyalizm millet içinde mağrur olan bir sınıf halkı nazarı mütalâaya alır. Bizim milletimiz ise heyeti umumiyesiyle mağrur ve mazlumdur."

Gene Atatürk 1921 yılında Büyük Millet Meclisi'nde yaptığı konuşmalarda Türkiye'nin müfrit bir sosyalizmi kabul edemeyeceğini şöyle ima ediyordu:

"— Bakınız hududu millîden bahsediyoruz. Ben çok sosyoloji ile meşgul olmadım. Fakat müfrit sosyalizm bittabi hudut tanımaz. Halbuki biz millî hudutlar kabul ediyoruz. Sonra mutlak bir bağımsızlıktan bahsediyoruz."

TÜRKİYE'NİN GERÇEK SAHİBİ

Atatürk bu hududu daima muhafaza etmek ve daima belirtmekle beraber kendi halkçılığını sık sık açıklamaktan geri kalmıyordu.

1 Mart 1922'de Büyük Millet Meclisi'nin üçüncü

toplantı yılını açarken yaptığı konuşma halkçılık edebiyatının bir şaheseriydi ve söyledikleri Türk tarihinin en büyük gerçeği idi:

"— Efendiler. Adliye siyasetimizden sonra millî hayatımızın en çok ilgili bulunduğu iktisadiyatımız hakkındaki fikirlerini de arzedeceğim. Bu konuya girmezden önce görüşümü açıklamış olmak için yüksek heyetinizden ve bütün cihandan bir sual sormama müsaade buyurunuz.

Türkiye'nin sahibi ve efendisi kimdir? Bunun cevabını derhal birlikte verelim: Türkiye'nin hakiki sahibi ve efendisi, hakiki üretici olan köylüdür. Binaenaleyh, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin iktisadi siyaseti bu asıl amacı sağlamaya matuftur.

Efendiler, diyebilirim ki bugünkü felâket ve sefaletin tek sebebi bu gerçeğin gafili bulunmuş olmamızdır. Filhakika yedi asırdan beri cihanın dört bir köşesine sevk ederek kanlarını akıttığımız, kemiklerini topraklarında bıraktığımız ve yedi asırdan beri emeklerini ellerinden alıp israf eylediğimiz ve buna mukabil daima tahkir ve tezlil ile mukabele ettiğimiz ve bunca fedakârlık ve ihsanlarına karşı nankörlük, küstahlık, cebbarlıkla uşak seviyesine indirmek istediğimiz, bu gerçek sahibin huzurunda bugün utanç ve saygı ile hakiki durumumuzu alalım."

Maalesef zamanla Atatürk'ün bu büyük aşkı başka ağızlarda hayali bir roman tefrikası gibi hiçbir netice vermeden devam etti durdu. Herkes köylüyü methediyordu. Fakat köylü gene ya mağarada, ya ahırda yatıyor ve hiçbir zaman insan yerine konmuyordu. Yeryüzünün

gene kendi kravatlıları tarafından en fazla aldatılmış kütlesi muhakkak ki Türk köylüsüdür.

İNCE BİR POLİTİKA

Millî Mücadele yıllarında Batı devletlerinin emperyalizmine karşı çıkan ve Türkiye'yi bağımsız, hür ve çalışkan insanların memleketi haline getirmek isteyen Kuvayi Milliye ruhu, Atatürk'ün dehasında istikamet bulurken birden büyük zorluklarla karşı karşıya kalmıştır.

İstanbul'daki Ferit Paşa Hükümeti; Atatürk'ü müfrit bir sosyalistlikle itham ediyordu.

Bu konuda Atatürk 28 Aralık 1920'de kendisini ziyarete gelen Ankara ileri gelenlerine şöyle diyordu:

"— Bu kutsal amaçların sağlanması ile uğraşıldığı bir sırada pek alâ hatırlarınızdadır ki Ferit Paşa buna engel olmağa kalkıştı. Bu teşebbüsleri memleket içinde kötü şekilde yorumlamıya uğraştı. İttihatçılıktır dedi. Bu isnat dış ve iş kamuoyunda başarı kazanamadı. Bunu gördükten sonra yeni bir silâh aradı. Bolşevik dedi. Resmi telgraflarında Bolşeviklerin Karadeniz'den takım takım Samsun, Trabzon ve içeri doğru yürüdüğünü, memleketi alt üst ettiğini resmen yaymıya kalktı. Bunlar da etkili olamadı. Ferit Paşa ve kabinesi daha ileriye gittiler. Bazı yerlerde islâm ahaliyi kandırarak üzerimize sevketmek, millet için, vatan için çalışanları yok etmek kasdinde bulundular. Tabiî bunlarda da başarı kazanamadılar. Fakat nihayet millet Ferit Paşa'ya itimatsızlık göstermiye mecbur oldu. Kabine düşürüldü. Millî birlik gerçekleştirildi."

Öte yandan Rusya da Atatürk'ün halkçı hareketini istismara çalışıyordu.

Ankara'daki Büyük Millet Meclisi üyeleri, Atatürk'ün halkçılığının ölçülerini anlamaya uğraşıyorlar ve müfrit bir sosyalizme kayılarak Rusya'nın kucağına düşmek tehlikesinden çekiniyorlardı.

Atatürk bir yandan kendi halkçılığının çerçevesini tayin etmek, bir yandan müşterek düşman sayılan Batı devletlerine cephe almış olan Rusya'yı idare etmek, bir yandan da ileri sürülen endişeleri eritmek durumundaydı.

1920 - 1921 ve 1922 yıllarında Atatürk'ü, çok ince fakat o nisbette sağlam bir politikanın köprüleri üzerinde görüyoruz.

Atatürk'ün o günkü tutumunun Türkiye'yi müfrit bir sosyalizme götüreceğini ve bundan kaçınılmasının imkânsız bulunduğunu iddia edenlere, Atatürk 3 Ocak 1921'de B.M.M.'de şu cevabı veriyordu:

"— Müfrit bir sosyalizmin yayılması meselesine gelince, iddia ediyorlar ki, istense de istenmese de bu bir mikroptur. Girer. O halde çaresi yok demektir. Madem ki maddî tedbirlerle önüne geçmek imkânı olmayan bir yayılmadır. Mutlaka yayılacaktır. Zannediyorum ki buna karşı tedbir düşünmek meselesiyle, bahis konusu olan siyasi meseleleri birbirinden ayırmak ve temyiz etmek daha uygun olur. Yalnız sırf bu noktaya temas etmek üzere arzedebilirim ki bu sari ve kaçınılması imkânsız olarak tasvir buyurulan müfrit sosyalizme karşı çare vardır. Müfrit sosyalizm prensiplerinin kaidelerinin memleketimizde ve milletimiz arasında

tatbik kabiliyetini anlamak yahut anlıyanlar vasıtasıyla bütün memlekete ve bütün millete anlatmaktır. Eğer bu hakikatler milletimizin çoğunluğu tarafından tamamiyle anlaşılırsa ya kabiliyetimiz vardır yaparız. Yahut tatbik kabiliyeti yoktur anlarız, tavazzuh ederiz, yapmayız."

Atatürk aynı konuşmayı bunun geleceğe ait bir mesele olduğunu belirterek şöyle bitiriyor:

"— Binaenaleyh bu sosyal bir meseledir. Biz burada sosyal devrimden bahsetmiyoruz. O milletin tekâmül ve istidadına bağlıdır."

Böylece Atatürk hem kendi halkçı fikirleriyle tezada düşmemek, hem de Rusya ile münasebetlerini felce uğratmamak için sosyalizmi reddetmiyor, fakat komünizme karşı da gayet kuvvetli şekilde barikat kurmuş oluyordu.

BİZ BİZE BENZERİZ

Atatürk'e Büyük Millet Meclisi Hükümetinin sosyal karakterini soruyorlardı. Atatürk 1 Aralık 1921'de Millî Mücadele Hükümetinin sosyal karakterini açık açığa şöyle ilân ediyordu:

"— Bu hükümet demokrat bir hükümet midir, sosyalist bir hükümet midir, yani şimdiye kadar okuduğumuz kitaplarda ismi geçen hükümetlerden hangisidir, diye soruyorlar. Efendiler, bizim hükümetimiz demokratik bir hükümet değildir, sosyalist bir hükümet değildir. Ve gerçekten kitaplarda mevcut olan hükümetlerin,

ilmi mahiyeti itibariyle hiçbirine benzemeyen bir hükümettir. Fakat millî iradeyi yegâne tecelli ettiren bir hükümettir. Bu mahiyette bir hükümetin sosyoloji ilmi yönünden bizim hükümetimizi ifade etmek gerekirse "Halk Hükümeti" deriz. Sosyal doktrin itibariyle biz hayatını, istiklâlini kurtarmak için çalışan işçileriz, zavallı bir halkız. Binaenaleyh, her birimizin hakkı vardır. Yetkisi vardır. Fakat çalışmak sayesinde bir hakkı elde ederiz. Yoksa arka üstü yatmak ve hayatını çalışmaktan uzak olarak geçirmek isteyen insanların bizim sosyal bünyemiz içinde yeri yoktur, hakkı yoktur. O halde ifade ediniz efendiler. Halkçılık, sosyal düzenini emeğine, hukuken dayatmak isteyen sosyal bir doktrindir. Efendiler. Biz bu hakkımızı mahfuz bulundurmak, istiklâlimizi emin bulundurabilmek için heyeti umumiyemizce, heyeti milliyemizce bizi mahfetmek isteyen emperyalizme ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı heyeti milliyece mücadeleyi caiz gören bir doktrini takip eden insanlarız. Binaenaleyh bu ve bu gibi teşviklerle ve açıklamalarla hükümetimizin dayandığı esasın, sosyoloji ilmine müstenit bir esas olduğunu açık bir surette görürüz. Fakat ne yapalım ki demokrasiye benzemiyormuş, sosyalizme benzemiyormuş, hiçbir şeye benzemiyormuş. Efendiler biz benzememekle ve benzetmemekle iftihar etmeliyiz. Çünkü biz bize benziyoruz efendiler."

Kuvayi Milliyenin ruhu işte buydu ve doğrudan doğruya halkçılığa, çalışanların hak ve hukukuna, emperyalizm ve kapitalizm düşmanlığına dayanıyordu. O devrin Hâkimiyeti Millîye Gazetesi ve bütün Anadolu gazetele-

ri bu fikirleri halk kütlelerine yayıyorlardı. Zamanla bu ruh söndürüldü ve halkın ferdi menfaatler uğruna sömürülmesi nihayet Türkiye'yi bugünkü duruma getirdi.

Atatürk prensiplerine ihanet edildiği ölçüde Türkiye çıkmazlara girdi.

İktisadi zafer olmazsa bütün zaferler söner

ÇAĞIMIZIN bütün büyük devrimcileri gibi Atatürk de mücadelesinin sosyal yönünü sağlam bir iktisadî temel üzerine oturtmak istiyor, her türlü toplum dâvasının neticede iktisadî olduğunu en iyi o biliyordu.

17 Şubat 1923'de İzmir İktisat Kongresi'ni açarken yaptığı konuşmada şöyle diyordu:

"— Arkadaşlar, kılıç ile fetihler yapanlar, sapanla fetihler yapanlara mağlûp olmıya ve neticede mevkilerini terk etmiye mecburdurlar."

Biz Atatürk'ün bu sözünü ziraat okullarının duvarlarına süslü püslü yazarak unuttuk ve otuz sekiz yılda bir toprak reformunu dahi yapamadık.

Atatürk aynı konuşmaya şöyle devam ediyordu:

"— Siyasî, askerî muzafferiyetler ne kadar büyük olurlarsa olsunlar, iktisadî muzafferiyetlerle sağlamlaştırılmazlarsa, husule gelen zaferler pâyidar olamaz, az

zamanda söner. Bu itibarla en kuvvetli ve parlak zaferimizin dahi sağladığı ve daha da sağlıyabileceği faydalı sonuçları elde edebilmek için iktisadiyatımızın, iktisadî hâkimiyetimizin sağlanması, kuvvetlendirilmesi ve genişletilmesi lâzımdır. Efendiler, bu kadar verimli ve bu kadar kuvvetli olan yeni hükümetimizin, düşmansız kalacağını farzetmek doğru değildir. Bu güzel temellerin dahi içine kundak koyarak onu yıkmıya çalışacaklar olacaktır. Onun hayatına, verimine karşı suikastlar tertip etmiye teşebbüs edecekler bulunacaktır. Bütün bunlara karşı en kuvvetli silâhımız, iktisadiyattaki açıklık, sağlamlık ve başarımız olacaktır.

Efendiler, dahil olduğumuz halk devrinin, millî devrin, millî tarihini yazabilmek için kalemlerimiz sapanlar olacaktır. Bence halk devri, iktisat devri kavramı ile ifade olunur."

Evet, Atatürk halk devrinin bir iktisat devri olduğundan bahsediyor ve rotasını çiziyordu.

SİYAHLA - BEYAZ

Siyahla beyazı ayırır gibi bir bugünkü durumumuza bakın, bir Ata'nın1923'de söylediği sözlere:

"— Öyle bir iktisat devri ki, onda memleketimiz onarılmış olsun, milletimiz refaha kavuşmuş olsun ve zengin olsun. Bu noktada bir felsefeyi size hatırlatayım: "El kanaatü kenzi layufna". Kanaati, fakirliği fazilet bilmek felsefesine de iktisat devri artık son versin."

Efendiler, bu felsefeyi mutlaka yanlış yorumlamak yüzünden bu millete, bu memlekete çok büyük fenalık edilmiştir. Biliriz ki Tanrı dünya üzerinde yarattığı bu kadar nimetleri, bu kadar güzellikleri insanlar yararlansınlar, onlardan nasiplerini alsınlar diye yaratmıştır ve azami derecede yararlanmaları için de, bugün kainattan esirgediği zekâyı, aklı insanlara vermiştir. Eğer vatan denilen şey kupkuru dağlardan, taşlardan, boş alanlardan, çıplak ovalardan ve vatan; şehirler, köylerden ibaret olsaydı, onun zındandan hiçbir farkı olmazdı. Ve nitekim bu dediğimiz felsefenin sahipleri bu kıymetli vatanımızı böyle zindan ve cehennem yapmaktan başka bir şey yapmamışlardır. Oysa bu vatan, evlât ve gelecekteki çocuklarımız için cennet yapmıya lâyık ve olmıya yeterli bir vatandır. İşte bu memleketi böyle onarılmış, cennet haline getirecek olan, iktisadi faaliyetlerle iktisadi sebep ve etkenlerdir. Böyle olunca öyle bir iktisat devri lâzımdır ki, artık milletimiz insanca yaşamasını bilsin, insanca yaşamanın neye bağlı olduğunu öğrensin ve o sebeplere yönelsin. Hepimizin arzusu şudur ki, bu memleketin fertleri ellerinde örnekleriyle tarımın, ticaretin, sanatın, emeğin, hayatın bir temsilcisi olsun. Ve artık bu memleket böyle fakir ve bu millet hakir değil, belki memleketimize zengin memleketi, zenginler memleketi, bu yeni Türkiye'nin adına da çalışkanlar diyarı denilsin. İşte millet böyle bir devir içinde bulunuyor ve böyle bir devri tadacaktır. Ve böyle bir devrin tarihini yazacaktır. Ve böyle bir devirde, böyle bir tarihte en büyük makam, en büyük hak çalışkanlara ait olacaktır."

İKTİSADİ KALKINMAYA
UYGUN BİR EĞİTİM:

Atatürk bütün imanıyla konuşuyor:

"-- Arkadaşlar iktisadiyat demek her şey demektir. Arkadaşlar, bence yeni devletimizin, yeni hükümetimizin bütün esasları, bütün programları iktisat programından çıkmalıdır. Çünkü demin dediğim gibi her şey bunun içinde mündemiçtir.

Böyle olduğuna göre, evlâtlarımızı o suretle talim ve terbiye etmeliyiz, onlara o suretle ilim ve irfan vermeliyiz ki, sanat, ziraat ve ticaret âleminde ve bütün bunların faaliyet alanında devamlı olsunlar, tesirli olsunlar, faal olsunlar, amelî bir uzuv olsunlar. Bunun için eğitim programımız gerek ilk öğretimde, gerek orta öğretimde verilecek bütün şeyler, bu görüşe göre olmalıdır. Eğitim programlarımız gibi devlet şubeleri için tasavvur olunacak programlar dahi, iktisat programına istinad etmekten kendini kurtaramazlar. Esaslı bir program tatbik etmek ve bu program üzerinde bütün milleti hemahenk olarak çalıştırmak lâzımdır."

Atatürk daha ne söylesin? Geçmiş yıllar içinde:

— Bizim plânımız, programımız yoktur, diye övünen Başbakan yardımcılarını gördük.

Şimdi de ne yapacağını bilmeden kapı kapı dolaşan on binlerce liseliyi görüyoruz.

Atatürk neredeymiş, biz sapıtıp nerelere gitmişiz.

EMEK MİSÂK-I MİLLÎSİ

Ata iktisadî programının adını da söylüyor:

"— Programdan bahsolunduğu zaman âdeta denebilir ki bütün halk için "Emek misâk-ı millîsidir". Ve böyle bir emek misâk-ı millîsi mahiyetinde olan program etrafında toplanmaktan hasıl olacak siyasî şekil ise, alelâde bir parti mahiyetinde tasavvur edilmemek lâzım gelir. Meydana gelecek olan böyle bir siyasî şekil, şimdiye kadar olduğu gibi milletin azim ve imanıyle ve birlik ve dayanışmasının birbirine yardımcı olmasıyle muvaffak olacağı hakkında kanaatim kavidir ve tamdır."

Bugünkü siyasilere sormak lâzım "Ne oldu bu emek misâk-ı millîsi, kimler çalışıyor, kimler çalışmıyor ve kimler kazanıyor?"

ATATÜRK'DE DEVLETÇİLİK FİKRİ

Atatürk her şeyden önce ziraî kalkınmaya ve toprak reformuna önem veriyordu. Daha 1922'de Büyük Millet Meclisi'nin üçüncü toplantı yılını açarken Cumhuriyetin devletçilik ilkesini şöyle koymuştu:

"— Efendiler, Milletimiz çiftçidir. Milletin çiftçilikteki çalışmasını asrî iktisadî tedbirlerle azamî hadde ulaştırmalıyız. Köylünün çalışmasının netice ve semerelerini kendi menfaati lehine azamî hadde çıkarmak, iktisadî siyasetimizin esas ruhudur. Binaenaleyh, bir ta-

raftan çiftçinin çalışmasını arttıracak ve devamlı kılacak bilgi, vasıta ve fennî âletlerin kullanma ve yayılmasına ve diğer taraftan onun çalışmasının neticesinden azamî faydalanmasını sağlıyacak iktisadî tedbirlerin konmasına çalışmak lâzımdır.

Şimdiye kadar mevcut olan yolsuzluk, modern taşıt araçlarının yokluğu, mübadele usullerinin çiftçi aleyhine olması ve hükümet kanunlarının çiftçiyi korumaması gibi hususları düzenlemek gerekmektedir. Bu noktada bilhassa tarım ürünlerimizi mümasil yabancı ürünlere karşı himayeye engel olmakla milletimizi bugünkü iktisadî sefalete mahkûm eden mülga kapütalâsyonların fecaatını hatırlamadan geçemem. Malûmunuzdur ki memleketimiz iktisadi teşkilât ve çevre itibariyle kuvvetli bir halde bulunmuyordu. Kişisel iktisat kıymetleri de serbest rekabete mukavemet edebilecek dereceye erişmemişti. Tanzimatın açtığı serbest ticaret devri Avrupa rekabetine karşı kendisini savunamıyan iktisadiyatımızı bir de iktisadi kapitülâsyon zinciriyle bağladı. Teşkilât ve kişisel değer açısından iktisat alanında bizden çok kuvvetli olanlar memleketimizde, bir de fazla olarak, imtiyazlı mevkide bulunuyorlardı. Temettü vergisi vermiyorlardı. Gümrüklerimizi ellerinde tutuyorlardı. İstedikleri zaman istedikleri eşyayı, istedikleri şartlar altında memleketimize sokuyorlardı. Bütün iktisadî hayatımıza bu sayede mutlak hakim olmuşlardı.

Efendiler, bize karşı yapılan rekabet gerçekten çok gayrimeşru, gerçekten çok ezici idi. Rakiplerimiz bu suretle gelişmeye müsait sanayiimizi de mahvettiler. Tarımımızı da iyice yaraladılar. Malî ve iktisadî gelişme

ve ilerleyişimizin önüne geçtiler.

Efendiler, artık serbest ve bağımsız bir hayata atılan Türkiye için, iktisadî hayatını boğmakta olan kapütülasyonlar mevcut değildir. Ve olamaz. İktisadî hayatımızın muayyen amaçlara yönelmesi ve süratle gelişip ilerlemesi için alınacak tedbirler arasında memleketimizde Avrupa rekabeti yüzünden mahvedilmiş ve şimdiye kadar ihmal edilegelmiş olan tarım sanayiimizi ihya ve çağdaş iktisat araçlarıyla donatmayı önemle gözönünde tutacağız.

Gerek ziraat ve gerek memleketin servet ve umumî sıhhatî bakımından önemi muhakkak olan ormanlarımızı da çağdaş tedbirlerle iyi durumda bulundurmak, genişletmek ve azamî fayda temin etmek esas prensiplerimizden biridir. İktisadî siyasetimizin mühim gayelerinden biri de kamu yararını doğrudan doğruya alâkadar edecek müesseseler ve iktisadî teşebbüsleri malî ve fennî kudretimizin müsaadesi nisbetinde devletleştirmektir. Ezcümle topraklarımızın altında donmuş yatan maden hazinelerini az zamanda işleterek, milletimizin menfaatine açabilmek de ancak bu usul sayesinde kabildir."

SONUNA KADAR DEVLETÇİ VE PLÂNCI KALDI:

Atatürk'ün 1935'de C.H.P. Kurultayını açarken 1922'deki fikirlerine sıkı sıkıya bağlı kaldığını görüyoruz. Sadece ifade tarzı değişmiş ve öztürkçeleşmiştir:

"— Geçen dört yılın başlıca işleri ekonomi alanında olmuştur. Birçok ülkeler, acunsal buhran karşısında

sarsılmış ve umutsuzluğa düşmüşken biz, bu kapsal felâket önünde cuda irkilmedik. Yurdun ekonomisini yeni bir düzene yöneltmiş bulunuyoruz. Arsılusal tecimi denkleştirerek, iç pazarı harekete getirerek kendimizi korumağa başladık. Asıl önde tuttuğumuz iş, geniş bir endüstri programını gerçekleştirmeğe başlamak olmuştur. Bu program tamamiyle gerçekleştiği gün, şüphesiz yurttaşın geçimi hissolunacak derecede genişliyecektir.

Tarım ve endüstri hareketlerimiz birbirini kollayan tedbirlerle yapılmaktadır.

Görüyorsunuz ki arkadaşlar, yepyeni bir güdümlü ekonomi düzeni kurmakla uğraşıyoruz."

TOPRAK VE TARIM REFORMU:

Bütün bunlar plânlı bir devletçi görüşün ifadesidir. Ata 1937'de kolektif tarıma gidilmek istendiğini de gene şöyle haber veriyordu:

"— Millî ekonominin temeli ziraattir. Bunun içindir ki, ziraatte kalkınmaya büyük önem vermekteyiz. Köylere kadar yayılacak programlı ve pratik çalışmalar, bu maksada erişmeyi kolaylaştıracaktır.

Fakat bu hayatî işi isabetle amacına ulaştırabilmek için ilk önce ciddî etüdlere dayalı bir ziraat siyaseti tesbit etmek ve onun için de her köylünün ve bütün vatandaşların kolayca kavrıyabileceği ve severek tatbik edebileceği bir ziraat rejimi kurmak lâzımdır. Bu siyaset ve rejimde önemli yer alabilecek noktalar başlıca şunlar olabilir:

Bir defa memlekette topraksız çiftçi bırakmamalıdır. Bundan daha önemli olanı ise, bir çiftçi ailesi geçindirebilen toprağın hiçbir sebep ve suretle bölünemez bir mahiyet alması. Büyük çiftçi ve çiftlik sahiplerinin işletebilecekleri arazi genişliği, arazinin bulunduğu memleket bölgelerinin nüfus kesafetine ve toprak verim derecesine göre sınırlanmak lâzımdır.

Köyde ve yakın köylerde, müşterek harman makinaları kullandırmak, köylülerin ayrılamıyacağı bir âdet haline getirilmelidir.

Memleketi, iklim, su ve toprak verimi bakımından ziraat bölgelerine ayırmak icap eder. Bu bölgelerin her birinde, köylülerin, gözleriyle görebilecekleri, çalışmaları için örnek tutacakları verimli, modern, pratik ziraat merkezleri kurulmak gerekir.

Bugünkü devlet idaresinde bulunan çiftliklerin ve bunların içindeki türlü ziraat - sanayi kurumlarının bir kısmı, ziraat hayat ve faaliyetinin bütün sahalarında her türlü teknik ve modern tecrübelerini ikmal etmiş olarak bulundukları bölgelerde en faydalı ziraat usul ve sanatlarını yaymaya hazır bulunmaktadırlar..."

1937'de Atatürk'ün devletçiliği bu şekilde gelişiyordu. Sonra nedense bir devletçilik düşmanlığı başladı, plân program birbirine karıştı. Oy aşkına korkunç israflara gidildi ve memleket dilenecek duruma düşürüldü.

Atatürk, ihtilâlci, halkçı ve gerçekçiydi

ATATÜRK'ün asuman gözlü olduğu, güneş saçlı olduğu çok yazıldı. Fakat bugünkü siyaset ve iktisat âlemindeki terimlerle hangi istikametin insanı olduğu nedense şimdiye kadar pek fazla belirtilmedi.

Atatürk, ihtilâlci, halkçı ve gerçekçiydi. Yirminci yüzyılda geri memleketlerde sık sık karşımıza çıkmaya başlayan ihtilâlci, halkçı ve gerçekçi liderlerin öncülerindendi.

O:

"— Sosyoloji yönünden bizim hükümetimizi ifade etmek gerekirse "Halk hükümeti" deriz. Sosyal doktrin itibarıyla biz hayatını, bağımsızlığını kurtarmak için çalışan işçileriz. Zavallı bir halkız. Mahiyetimizi bilelim. Biz bir hakkı çalışma sayesinde elde ederiz. Yoksa arka üstü yatmak ve hayatını çalışmaktan uzak olarak geçirmek isteyen insanların bizim sosyal bünyemizde yeri yoktur, hakkı yoktur" diyordu.

O, program olarak "Emek millî misâkı"ndan bahsediyordu. Devletçilik, diyordu. Güdümlü ekonomi, diyordu.

Atatürk'ün asuman gözlü yahut güneş saçlı olmasından daha da önemliydi bu fikirleri ama nedense bu fikirler boyuna hasır altı edilmiş ve Ata'nın yönü kesin olarak bir türlü belirtilmek istenmemişti.

ATATÜRK'ÜN TARİHÎ MADDECİLİĞİ:

Atatürk'ün tarih anlayışı da gerçekçiliğinin en kesin örneklerinden biriydi. Osmanlı tarihini de ilk defa o, tarihi maddecilik açısından ele alarak, bir iktisat kongresinde şu şekilde izah etmişti:

"— Efendiler, tarih, milletlerin yükseliş ve çöküş sebeplerini ararken, birçok siyasî, askerî, sosyal sebepler bulmakta ve saymaktadır. Şüphe yok, bütün bu sebepler, sosyal olaylara etkendirler. Fakat bir milletin doğrudan doğruya hayatıyla, yükselişiyle, çöküşüyle ilgili ve bağlantılı olan milletin iktisadiyatıdır. Tarihin ve tecrübenin tesbit ettiği bu gerçek, bizim millî hayatımızda ve millî tarihimizde de tamamen ortaya çıkmaktadır. Gerçekten Türk tarihi incelenirse bütün yükseliş ve çöküş sebeplerinin bir iktisat meselesinden başka bir şey olmadığı anlaşılır. Efendiler, tarihimizi dolduran bunca başarılar, zaferler yahut mağlubiyetler, çöküşler ve felâketler, bunların tümü birden, vukua geldikleri devirlerdeki iktisadî durumumuzla bağlantılı ve ilgilidir. Yeni Türkiye'mizi lâyık olduğu mertebeye ulaştırabilmek için mutlaka iktisadiyatımıza birinci derecede önem vermek zorundayız. Çünkü zamanımız tamamen bir iktisat devresinden başka bir şey değildir.

Efendiler, bir milletin hayatî sebeplerini, refah ve saadetini teşkil eden iktisadiyat ile meşgul olmaması, dikkati çekecek bir keyfiyettir. Fakat biz itiraf etmiye mecburuz ki, iktisadiyatımıza lüzumu kadar ehemmiyet vermemiş bulunuyoruz. Bir milletin doğrudan doğruya hayatî sebepleriyle meşgul olmaması, o milletin yaşadığı devirler ve devirleri tesbit eden tarihiyle çok ilgilidir. Binaenaleyh biz de eğer meşgul olamamışsak, gerçek sebeplerini geçirdiğimiz devirlerde ve bilhassa tarihimizde arayabiliriz. Fakat böyle bir inceleme yaptığımız zaman, maattessüf itirafa mecburuz ki, biz henüz şimdiye kadar hakikî, ilmî, müsbet mânasıyle millî bir devir yaşamadık. Binaenaleyh millî bir tarihe malik olamadık. Bu noktayı biraz izah edebilmiş olmak için hep beraber Osmanlı tarihini hatırlayalım. Osmanlı tarihinde bütün gayretler, bütün çalışma; milletin arzusu, gerçek ihtiyaçları ve menfaati açısından değil; belki şunun bunun hususî menfaatlerini, ihtiraslarını tatmin açısından vukubulmuştur. Meselâ Fatih, İstanbul'u zaptettikten sonra, yâni Selçuk saltanatiyle Şarkî Roma İmparatorluğunu tevarüs eyledikten sonra, Garbî Roma İmparatorluğunu da zaptederek azametli bir saltanat kurmak istedi. Böyle geniş bir emel takip eyledi. Böyle bir emeli takip ve tatbik edebilmek için bütün milleti, devletin gerçek unsurunu arkasından bu hedefe doğru sevketti. Meselâ Yavuz Sultan Selim, Fatih'in açtığı garp cephesini tesbit etmekle beraber bütün Asya'yı birleştirerek büyük bir İslâm İmparatorluğu vücuda getirmek üzere böyle siyasî bir anlayış takip etti. Milleti bunun arkasından dolaştırdı. Kanunî Süleyman her iki cepheyi azamî derecede genişletmek, bütün Ak-

denizi bir Osmanlı havuzu haline getirmek, Hindistan üzerinde nüfuzunu tesis etmek gibi çok azametli, şahane bir siyaset takip etti. Bu siyasetin tatbiki için, milleti devletin gerçek unsurunu kullandı.

Ata devam ediyor:

"— Arkadaşlar, bütün bu devirler ve hareketler, tahkik olunursa görülür ki bu azametli, kudretli padişahlar takip ettikleri dış siyasette kendi emelleri, hırsları ve arzularına dayanmışlardır. Büyük ve şahane arzularına dayanmakla beraber, iç teşkilâtı, iç siyasetlerini, bu büyük ihtirasların neticesi olan dış siyasetlerine göre ayarlamak zorunda kalmışlardır. Halbuki dış siyaseti iç teşkilâta ve iç siyasete dayatmak zaruridir. Yâni dış siyaset, iç teşkilâtın tahammül edemiyeceği derecede bir genişlikte olmamalıdır. Yoksa hayalî dış siyasetler peşinde koşanlar, dayanak noktalarını kendiliğinden kaybederler. Filhakika Osmanlı hakanları asıl olan noktayı unuttular. Hisleri ve emelleri üzerine büyük hareketler ve fiiller bina ettiler. İç teşkilâtı, dış siyasetlerine uydurmak zorunda kalınca zaptettikleri memleketlerde bütün unsurları; dilleri, dinleri, gelenekleri, her şeyi başka başka olan ve birçok milletlerden ibaret bulunan bu unsurları, olduğu gibi muhafazaya kalkıştılar. Ve onlara bütün bu şeyleri mahfuz bırakabilecek istisnalar, imtiyazlar bahşettiler. Buna mukabil aslî unsur yâni Türk milleti uzun seferler yapmakla, fetih meydanlarında ölmekle, zaptolunan memleketlerin kendisini ve halkını beslemekle ve onlara bekçilik etmekle kendi kendini tahrip ediyordu. Bu itibarla millet, devletin gerçek unsuru, kendi evinde kendi yurdunda ve kendi gerçek hayatını istihsal için çalışmaktan tamamen mah-

rum bir halde bulunuyordu. Bu tacidarlar, milleti böyle diyar diyar dolaştırmakla, onlara kendi yurtlarını düşünmeye müsaade etmemekle de yetinmiyorlardı. Belki fetihler dairesi içinde gelen halkı memnun edebilmek için, sonra yabancıları memnun edebilmek için, doğrudan doğruya, milletin hukukundan ve hayatının özünden, iktisadiyatından birçok şeyleri lûtuf olarak, ihsan olarak, atiye olarak onlara bahşediyorlardı.

Ata en doğru izahı yapıyordu:

"— Millet hayati işleriyle meşgul olmaktan menedilmiş olarak diyar diyar dolaştırılıyor ve bu yeni diyarlar halkı birçok ayrıcalıklara, birçok imtiyazlara mâlik olarak çalışıyordu. Yani fetihler, esas unsuru peşine takarak kılıçla fetihler yaparken, kılıç sallarken, zaptolunan memleketlerin ahalisi kazandıkları ayrıcalıklar ve üstünlüklerle sapana yapışıyorlar; toprak üzerinde çalışıyorlardı. Arkadaşlar, kılıç ile fetihler yapanlar, sapanla fetihler yapanlara mağlup olmaya ve sonunda mevkilerini bırakmaya mecburdurlar. Nitekim Osmanlı saltanatı da böyle olmuştur. Bulgarlar, Sırplar, Macarlar, Romenler sapanlarına yapışmışlar, varlıklarını korumuşlar, kuvvetlenmişler, bizim milletimiz de böyle Fatihlerin arkasında serserilik etmiş ve kendi ana yurdunda çalışmamış olmasından dolayı bir gün onlara mağlup olmuştur.

Efendiler, kılıç kullanan kol yorulur, sonunda kılıcı kınına koyar ve belki kılıç o kında küflenmiye, paslanmıya mahkûm olur. Lâkin sapan kullanan kol gün geçtikçe daha çok kuvvetlenir ve daha çok kuvvetlendikçe daha çok toprağa malik ve sahip olur.

O halde kat'iyetle diyebiliriz ki, biz millî bir devir yaşamıyorduk ve millî bir tarihe malik bulunmuyorduk. Meselâ Osmanlı tarihi baştan sonuna kadar bakanların, padişahların, şahısların, en nihayet zümrelerin hal ve hareketini kaybeden bir destandan başka bir şey değildir. Mazinin, asırların elimize tarih diye uzattığı kitabın mahiyeti bundan ibarettir."

Muhafazakârların ve toplumun değişmesini istemeyenlerin tarih anlayışına karşı Atatürk'ün yaptığı inceleme çok büyük bir çıkıştır. Ve ancak ihtilâlci, halkçı ve gerçekçi bir lidere lâyıktır.

Atatürk, daha 1921'de devlet idaresinin mutlaka gerçekçiliğe ve akılcılığa dayanması gerektiğini şöyle anlatıyordu:

"— Efendiler, bu milleti idam sehpası karşısında bulunduran fiillerle hareketlerin kaynağı hayaldir, histir. Uzaklara gitmeye hacet yok. Bu milletin umumî seferberliğinin hangi gerçeğe, hangi gerçek hesaba dayandığını bir defa düşününüz. Bunun böyle olmasının sebebi sadece histir. Birinci Cihan Savaşına ne ile girdik? Vaktinden evvel Cihan Savaşına bu milleti sevkeden nedir? Hangi gerçektir? Histir?

Atatürk panislamizm, pantürkizm ceryanları için de şunları söylemektedir:

"— Bu içtimaî heyetin büyük bir imparatorluk, maddî bir imparatorluk halinde bir noktadan sevk ve idaresini düşünmek istiyorsak bu bir hayaldir. İlme, mantığa, fenne aykırı bir şeydir. Efendiler dikkat buyurunuz ve bir tarihi hakikat, fennî ve ilmî bir hakikat olarak daima hatırda tutunuz ki, siyasî varlıkların hududunu geçmiyeceği bâzı kuvvetler vardır. Nasıl ki insanın tam olarak teşekkül edebilmesi için bir takım

makûl ve tabiî hatlar vardır. Eğer bu hatlarda gayri tabiîlik olursa, eğer beşeri teşekkülde bu hatların tecavüz edilmesi bahis konusu olursa, o zaman karşımızda ya sıfıra müncer olmuş bir cüce, yahut dev gibi bir şey görürsünüz. İnsan teşekkülü için böyle olduğu gibi, insanlardan mürekkep olan cemiyetlerde de bu kaide aynen vâki ve caridir.

Efendiler, bu noktada mütalâalarımı bitirmek için derim ki; büyük hayaller peşinde koşan, yapamıyacağımız şeyleri yapar gibi görünen sahtekâr insanlardan değiliz. Efendiler, büyük ve hayalî şeyleri yapmadan yapmış gibi görünmek yüzünden bütün dünyanın husumetini, garazını, kinini bu memleketin ve bu milletin üzerine celbettik. Biz panislamizm yapmadık, belki "Yapıyoruz yapacağız" dedik. Düşmanlar da "Yaptırmamak için bir an evvel öldürelim" dediler. Pantürkizm yapmadık. "Yaparız, yapıyoruz dedik, yapacağız dedik" ve yine "öldürelim" dediler. Bütün dâva bundan ibarettir. Biz böyle yapmadığımız ve yapamadığımız mefhumlar üzerinde koşarak, düşmanlarımızın adedini ve üzerimize olan baskılarını kuvvetlendirmekten ise tabiî hududu, meşru hududa geri dönelim. Haddimizi bilelim.

ATATÜRK'ÜN DÜNYA GÖRÜŞÜ VE BÜYÜK KEHANETİ

Atatürk gerçekçiliğinin yarattığı uzun görüş ile dünyadaki değişiklikleri 1922 (4 Ocak 1922 Hâkimiyeti Millîye) de haber veriyor ve günümüzün konusu olan Afrika'nın uyanışı hâdisesinden o tarihte bahsediyordu:

"— Dünya savaşı, beşeriyetin zihniyetinde büyük ve faydalı değişiklikler meydana getirdi. Filhakika büyük olaylar fikirlerde büyük devrimler yapıldı. Bu suretle beşeriyetin zihniyetindeki gelişme ve yücelme istidadı sosyal devrimlerle ortaya çıktı. Bunun neticesi olarak milletin hakikî saadet ve selâmetlerinin nasıl tecelli edeceğini gösterecek hareketler oldu. Umumî harp Türkiye halkı üzerinde de tabiî tesirini yaptı. Ve arzuya şayan bir anlayış ve yücelme meydana getirdi. Zalimler, Türkiye halkını imha etmek istiyorlardı. Milleti yıkıcı baskısı altında bulunduran adaletsiz bir idare de bunlarla işbirliği ettiğinden, millet hem harice, hem de benliğine darbe vuran dahildeki idareye karşı ayaklandı. Bunun neticesi olarak mukadderatını eline aldı. Milletimizin bugünkü idaresi, hakikî mahiyeti ile bir halk idaresidir. Türkiye'deki bu değişiklik şekilde değil, milletimizin zihniyetinde görülmektedir. Emek sahibi olmıyanlar, insandan addolunmamak; hakkı emeğe istinat ettirmek aslî inancı nazarı itibare alındı. Türkiye'nin bu mahiyetini takdir, tasdik etmek, Türkiye halkının mevcudiyetini, istiklâl ve saadetini ciddî olarak arzu etmektir.

Bu sosyal hareketler bütün beşeriyetin zihniyetinde değişiklikler yaratmıştır. Gerçi bu kurtuluşu hisseden milletlerin başında hâlâ mevcut müstebit dimağlar, istibdatlarını kuvvetleriyle yaşatmak için çabalıyor. Fakat az zaman zarfında bütün dünya hakkın ne tarafta olduğunu teslim edecek ve içtimaî bünyeler, beşerin birer yüksek kütlesi haline gelecektir. İşte o zaman milletlerin bütün gayesini insaniyet ve karşılıklı sevgi teşkil edecektir. Bu hareketlerin kuvvetli eserlerine şarkta,

Asya'da tesadüf ettiğimiz gibi, Afrika'da da aynı fikir hareketlerinin mevcut olduğunu görüyoruz. Afrika insanları belki şahsî hürriyetlerini daha evvel idrâk etmişlerdi. Fakat fırsat bulamadılar. İstilâcılar ve onların mütaceviz orduları kendilerini her zaman baskı altında tuttu. Fakat bu baskı ne kadar kuvvetli olursa olsun, bu büyük fikir hareketine karşı duramıyacaktır. İnsanlığa müteveccih fikir hareketi ergeç muvaffak olacaktır. Bütün mazlum milletler, zalimleri bir gün mahv ve perişan edeceklerdir. O zaman dünya yüzünden zalim ve mazlum kelimeleri kalkacak, insanlık kendisine yakışan bir içtimaî duruma mazhar olacaktır. Bizim milletimiz o zaman, bu amaca ulaşan milletler arasındaki önde gelişiyle cidden iftihar edecektir. Bugün aralarında bağlılık gördüğümüz devletler, mazlumları daha sıkı esaret zincirine vurmak ve bu suretle onların emeklerinden ettikleri istifadelerle zevklerini tatmin eylemek için aralarında birçok muahedeler yapmışlardır. Fakat bu muahedeler, kıymetli olmıyan birer kâğıt parçasından başka bir şey değildir. Hakka tecavüzü tutan kâğıtların, azimkâr milletlerin üzerinde hiçbir tesiri olmıyacaktır."

İşte Atatürk budur. Atatürk'ün dünya görüşü budur. Biz bugün bağımsızlıkları için savaşan milletler aleyhinde oy kullanmakla şöhret sahibi olduk.

Bu sapıtma neden oldu? Bunun cevabı Atatürk'ün tarihî maddeciliğinde var.

Biz Atatürk'ü anlamak istemiyoruz. Onu anlatmak bazı kimselerin işine gelmiyor. Ve Atatürk'ü anlamamakta inat ettiğimiz müddetçe de geri geri gidiyoruz.

İnkılâp, inkılâp, inkılâp, inkılâp..

BİR İNCELEME:

ATATÜRK inandığı prensipler ve fikirler bakımından tam mânasıyla bir ilericiydi. Bugünkü Türkiye'de yaratılmak istenen havanın kabul edemeyeceği kadar ilericiydi.

Bugün Atatürkçülük, kökünden koparılan ağaç gibi gerçek beslenme kaynaklarından uzaklaştırılmıştır.

Geniş bir zümre fiiliyatta Atatürkçülüğü tüm olarak inkâr etmektedir. Bir zümre de Atatürk'ün sadece medenî ve kültürel (Moral) alandaki ilericiliğini kabul etmekte ve iktisadî (Maddî) alandaki ilericiliğini görmezlikten gelmektedir. Gerçek Atatürkçüler için ise bu iki zümre arasında fazla bir fark yoktur. Çünkü Atatürkçülük bölünme kabul etmez bir bütündür.

Atatürk'ün moral alandaki ilericiliği ile, maddî alandaki ilericiliği arasında bir ayırma yapılmasının sebepleri üzerinde uzun uzun durmak gerekir.

Atatürk Cumhuryetin başlangıcında medenî hamlelerini ihtilâlci bir anlayışla yapmış, fakat iktisadî hamlelerde metod zorlamalarına gitmektense, tedrici tekâmülü nisbeten kabul etmiştir.

Bunun böyle olması da çaresizdi. Çünkü o tarihte Atatürk'ün istediği istikamette iktisadî bir devrim yapacak ihtisas kadrosu Türkiye'de yoktu. Medenî devrimler ise, ihtisasdan çok, irade, azim ve dirayete dayanan şeylerdi.

Başlangıçtaki bu metod farkı, sonradan Atatürk'ün iktisadî ilericiliğinin unutulmasına ve menfaatçi zümrelerin gayretiyle de o istikametten yüz seksen derece tersine dönülmesine sebep oldu.

Ayrıca Atatürk'ün devleti idare ederken yaptığı siyasî konuşmalar da, gerçek düşüncelerin üzerine biçimli bir taktikle sımsıkı örtülmek istendi.

Biz bu yazılarla Atatürk'ün gerçek yönünü, gene kendi sözleriyle ortaya çıkarmaya çalışıyoruz.

Bunun için de Atatürk'ün şahsından uzanan iki paralel üzerine yürüyoruz:

1 — İktisadî inançlarının yönü,

2 — Medenî hamlelerinin yönü.

Bütün konuşmaları, nutukları ve davranışları gösteriyor ki, her iki yönde de yürürken gayet ince bir siyaset takip etmeyi, bâzan geniş virajlar almayı asla ihmal etmemiştir. Ancak moral alanda zamanı gelince ihtilâlci bir anlayışla hareket ettiği halde, iktisadî alanda -ihtimal ki kadro yokluğundan- metod zorlamalarına gitmemiştir. Fakat bu, onun iktisadî yönünün belirsiz olduğunun bir delili değildir. Bu alanda inandığı prensipler apaçık meydandadır.

Ve işin asıl enteresan tarafı Cumhuriyeti hazırlayan hareketlerin başlangıcında Ata, yapacağı moral devrimlere ait en ufak bir imada bulunmadığı halde, iktisadî anlayışını ve iktisadî yönünü kesin kesin ifade etmektedir.

Cumhuriyetten sonra ise birden medenî devrimler üzerine yüklenmiş ve iktisadî alandaki görüşlerini tedrici bir tekâmül içinde yürütmeyi tercih etmiştir. Bunda dış siyaset endişelerinin de elbet rolü olmuştur.

ATA'NIN CUMHURİYET'TEN ÖNCEKİ TUTUMU:

Bu müşahedemizin büyük örneklerinden biri "Saltanatın yıkıldığına dair verilen karar" münasebetiyle Atatürk'ün 1 Kasım 1922'de Büyük Millet Meclisi'nde yaptığı konuşmadır. Uzun olduğu için buraya almadığımız bu konuşma Atatürk'ün siyasi inceliğini, zaman ve zemini nasıl yokladığını, konuşmalarını gideceği hedefe göre nasıl ayarladığını gayet iyi göstermektedir.

Ata bu konuşmasında uzun uzun İslâm tarihinden bahsediyor ve bu tarihten örnekler vererek; hilâfetin, saltanatın yerini alan millî hükümet ile pekâlâ bir arada bulunabileceğini ve yanyana durabileceğini izah ediyor:

"— Efendiler! Türkiye devletinin, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve onun hükûmeti mefhumlarının millet ve memleketimiz için ne kadar kuvvet ve kurtarıcı bir saadet feyzi vaadettiğini açıklamıya lüzum görmem. Üç senelik fiilî tecrübeler ve bunun mes'ut neticeleri yeter derecede fikir ve kanaat verebilir düşüncesindeyim. Bundan sonra hilâfet makamının dahi Türkiye

Devleti için ve bütün İslâm âlemi için ne kadar feyiz verici olacağını da gelecek bütün açıklığıyla gösterecektir.

Türk ve İslâm Türkiye Devleti iki saadetin tecelli ve tezahürüne kaynak ve başlangıç olmakla dünyanın en bahtiyar bir devleti olacaktır."

Aynı tarihlerde ise iktisadî alandaki prensibi gayet nettir:

"— Milletimizin bugünkü idaresi, hakikî mahiyeti ile bir halk idaresidir. Türkiye'deki bu değişiklik şekilde değil, milletimizin zihniyetinde görülmektedir. Emek sahibi olmıyanlar, insandan addolunmamak; hakkı emeğe istinat ettirmek aslî inancı nazarı itibare alındı. Türkiye'nin bu mahiyetini takdir, tasdik etmek, Türkiye halkının mevcudiyetini, istiklâl ve saadetini ciddî olarak arzu etmektir."

O zaman Türkiye'de henüz sermaye kristalizasyonu başlamamış olduğu için bu sözler hiçbir tepki yaratmıyordu. Atatürk gayet açık ve net konuşuyordu. Fakat manevî alanda ihtiyatlı ve siyasî davranması lâzımdı.

Sonra yavaş yavaş bu tutum tersine döndü. Manevî alanda açık ve net konuşmaya başladı, iktisadî konularda daha yumuşak bir politikaya yöneldi. Bu yumuşaklık, ölümünden sonra muayyen bir istikametin büsbütün ortadan kaldırılması için istismar edildi.

CUMHURİYET'TEN SONRA:

Meselâ: Ata Cumhuriyetten sonra 30 Ağustos 1925'de Kastamonu'da yaptığı meşhur konuşmasında

medenî, devrimlerinin bayrağını şöyle dalgalandırıyordu:

"— Efendiler, yaptığınız ve yapmakta olduğunuz devrimlerin gayesi, Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen çağdaş ve bütün mâna ve eşkâliyle medenî bir cemiyet haline getirmektir. Devrimlerimizin aslî umdesi budur. Bu gerçekleri kabul edemiyen zihniyetleri tarumar etmek zarurîdir. Şimdiye kadar milletin dimağını paslandıran, uyuşturan bu zihniyette bulunanlar olmuştur. Herhalde zihniyetlerde mevcut hurafeler kâmilen yok edilecektir. Onlar çıkarılmadıkça dimağa hakikat nurlarını sokmak imkânsızdır."

TEKKELERİN KALDIRILMASI:

Arkasından türbelerden yalancı evliyalardan bahsederek şöyle diyordu:

"— Ölülerden yardım ummak medenî bir cemiyet için ayıptır. Mevcut tarikatların gayesi kendilerine tâbi olan kimseleri dünyevî, manevî olan hayatta saadete mazhar kılmaktan başka ne olabilir? Bugün ilmin, fennin bütün genişliğiyle medeniyetin aydınlatıcı varlığı önünde filân veya falan şeyhin irşadıyle maddî ve manevî saadet arayacak kadar iptidaî insanların Türkiye'nin medenî camiası içinde mevcudiyetini asla kabul etmiyorum.

Efendiler ve ey millet, iyi biliniz ki Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler, mensuplar memleketi olamaz. En doğru, en hakikî tarikat, medeniyet tarikatıdır. Medeniyetin emir ve talep ettiğini yapmak in-

san olmak için kâfidir. Tarikat başkanları bu dediğim hakikatı bütün açıklığıyla idrâk edecek ve kendiliklerinden derhal tekkelerini kapatacak, müritlerinin artık rüşde vasıl olduklarını elbette kabul edeceklerdir.

Cumhuriyet hükümetimizin bir Diyanet İşleri Başkanlığı vardır. Bu başkanlığa bağlı müftü, hatip, imam gibi muvazzaf birçok memurlar bulunmaktadır. Bu vazifeli zevatın ilimleri, faziletleri derecesi malûmdur. Ancak burada vazifeli olmıyan birçok insanlar da görüyorum ki, aynı kıyafetleri giymiye devam ediyorlar. Bu gibiler içinde çok cahil, hattâ ümmî olanlarına tesadüf ettim. Bilhassa bu gibi cahiller, bâzı yerlerde halkın mümessilleriymiş gibi onların önüne düşüyorlar. Halkla doğrudan doğruya temasa âdeta bir mâni teşkil etmek sevdasında bulunuyorlar. Bu gibilere sormak istiyorum. Bu vaziyet ve selâhiyeti kimden, nereden almışlardır. Malûm olduğuna göre milletin mümessilleri seçtikleri mebuslar ve onlardan teşekkül eden Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Meclisin itimadına mazhar Cumhuriyet hükûmetidir. Bir de mahallî seçimli Belediye Başkanları ve heyetleri vardır. Millete hatırlatmak isterim ki, bu lâübaliliğe müsaade etmek asla caiz değildir. Herhalde selâhiyet sahibi olmıyan bu kimselerin vazifeli olan zevat ile aynı kisveyi taşımalarındaki mahzuru hükûmetin dikkat nazarına koyacağım."

MEDENÎ KIYAFET:

Arkasından kıyafet inkılâbına geçiyor:

"— Her milletin olduğu gibi bizim de millî bir kıyafetimiz varmış, fakat inkârı gayrı kabildir ki taşıdığı-

mız kıyafet o değildir. Hattâ millî kıyafetimizin ne olduğunu bilenler içimizde azdır bile. Meselâ karşımızda kalabalığın içinde bir zat görüyorum. (Eliyle işaret ederek) başında fes, fesin üstünde yeşil bir sarık, sırtında bir mintan, onun üstünde benim sırtımdaki gibi bir ceket, daha alt tarafını göremiyorum. Şimdi bu kıyafet nedir? Medenî bir insan bu alelacayip kıyafete girip dünyayı kendine güldürür mü?

Devlet memurları bütün milletin kıyafetlerini tashih edecektir. Fen ve sağlık bakımından pratik olmak itibariyle, her bakımdan tecrübe edilmiş medenî kıyafet kabul edilecektir. Bunda tereddüde mahal yoktur. Asırlarca devam eden gafletin acı derslerini tekrarlamağa takat yoktur. Bir adam olduğumuzu, medenî insan olduğumuzu isbat ve göstermek için, icap edeni yapmamakta inatlaşma, adamlıkla telif kabul etmez.

KADIN HAKLARI:

"— Arkadaşlar Türk milleti çok büyük vak'alarla isbat etti ki, ilerici ve devrimci bir millettir. Son yıllardan önce de milletimiz ilericilik yolları üzerinde yürümeğe, sosyal devrimlere teşebbüs etmemiş değildir. Fakat hakikî semereler görülemedi. Bunun sebebini araştırdınız mı? Bence sebep işe esasından, temelinden başlanmamış olmasıdır. Bu hususta açık söyliyeyim. Bir cemiyet, bir millet erkek ve kadın denilen iki cins insandan mürekkeptir. Kabil midir ki, bir kitlenin bir parçasını ilerletelim. Diğerine göz yumalım da kitlenin heyeti umumiyesi ilerlemeye mazhar olsun? Mümkün

müdür ki, bir câmianın yarısı topraklara zincirlerle bağlı kaldıkça diğer kısmı semalara yükselebilsin? Şüphe yok ki terakki adımları dediğim gibi, iki cins tarafından beraberce arkadaşça atılmak ve ilerleme alanında ve yenilikte yol almak gerekir. Böyle olursa devrim muvaffak olur. Memnuniyetle görüyoruz ki, bugünkü gidişimiz bu icaba uymaktadır. Herhalde daha cesur olmak lüzumu meydandadır.

Bâzı yerlerde kadınlar görüyorum ki, başına bir bez veya bir peştemal veya buna benzer bir şeyler atarak yüzünü gözünü gizler ve yanından geçen erkeklere karşı ya arkasını çevirir veya yere oturarak yumulur. Bu tavrın manâsı ve medlulü nedir? Efendiler medenî bir millet anası, millet kızı bu garip şekle, bu vahşi vaziyete girer mi? Bu hal milleti çok gülünç gösteren bir manzaradır. Derhal tashihi lâzımdır."

Ata bunu söyler söylemez, tekkeler kapanıyor, şapkalar, çarşaflar çıkıyordu.

İKTİSADÎ
ALANDA İSE:

Atatürk gene Kastamonu'da aynı tarihlerde iktisadî alanda da çiftçileri kolektif çalışmaya dâvet ediyordu:

"— Makinesiz ziraat olamaz. El emeği güçtür. Birleşiniz. Birliklerle makine alırsınız. Senede yüz dönüm ekeceğinize on misli, yüz misli fazla ekersiniz. Memleketimiz hakikî çiftçi memleketidir. Henüz bu konuda kendimizi göstermiş değiliz. Fakat ziraat memleketi olacağız. Bu da makine ile olacaktır. Memleketimizde yapılması lâzım devletin esas noktası çiftçiliktir. Müs-

tehlik (tüketici) yaşamak iyi değildir. Müstahsil (üretici) olalım."

HEP AYNI SOSYAL İSTİKAMET:

1923'de ise Tarsus'da çiftçilere şöyle hitap ediyordu:

"— Şimdiye kadar yani üç buçuk sene evvele kadar vatanın birçok unsurları içinde en çok zahmet, meşakkat, elem çeken sizdiniz. Vatan en çok sizin emeğinize istinad ettiği halde en az bahtiyar ve mesut olan yine sizdiniz. Bunun sebebi sizinle meşgul olunmaması idi. Sizi düşünen pek az kimse vardı. Siz çiftçiler o eski hükûmette, umumiyetle hemen hiç düşünülmüyordunuz. Sizi ne zaman düşünürlerdi bunu pek iyi bilirsiniz. Sizi ya harb olunca, ya hazinelerini doldurmak lâzım gelince hatırlarlardı. Binaenaleyh çalışan sizdiniz, kazanan, ölen sizdiniz. Neticede siz sefalete mahkûm olurdunuz ve sizin faaliyetinizden, fedakârlığınızdan başkaları istifade ederdi. Artık bundan sonra, böyle olmayacaktır. Artık her şeyden önce kendinizi düşüneceksiniz, kendi evizini mamur kılacak, kendi refahınızı temin eyleyecek derecede başkalarını düşüneceksiniz. Hepinizin malûmudur ki, milletin çoğunluğu sizlersiniz."

Ancak çiftçinin gerçekten kalkındırılması medenî devrimler gibi bir günde neticeye bağlanamıyordu. Atatürk'ün her zaman tekrarladığı halkçı ve emekçi görüşüne uygun bir metodun tatbiki gerekiyordu. Bunun ise kadrosu yoktu.

Sonunda iktisadî devrimin tedrici tekâmüle bırakılması Ata'nın ölümünden sonra yozlaştırıldı ve Ata'nın dediği gibi "sağlam bir iktisadî temele" dayanmayan memlekette medenî devrimlerden tavizler verilerek halkın istismarına gidildi. Zümre menfaatlerine her şey feda edildi. Köylü eski çaresiz durumunda kalmaya devam etti.

İktisadî kadro yokluğunun sonucu

APAÇIK meydanda ki Atatürk'ün sosyal görüşleri halkçılığa, emekçiliğe ve yavaş yavaş gelişecek bir devletçilikle topyekün bir kalkınmaya dayanıyordu.

Ancak Türkiye o tarihte bunu gerçekleştirecek bir kadrodan mahrumdu. İktisadî devrimler ise, medenî devrimler gibi "ol!" deyince olan cinsten değildi. Elbette ki şapkayı çıkartmak, çarşafı çıkartmak, köylüleri muayyen merkezler etrafında toplayarak makineli ve ilmî ziraate sevketmekten, bir bakıma daha kolaydı. Hiç değilse böyle bir medenî hamle ihtisasa dayanmıyordu, sadece iradeye ve azme dayanıyordu. Atatürk'te ise irade de vardı azim de...

İktisadî devrimi yapacak kadro yokluğu Atatürk'ü zaman zaman düşündürmüş olmalı ki bir gün Cevat Dursunoğlu'na: Tarih bizden iyi niyetli, vatansever insanlardı, fakat iktisat bilmiyorlardı, diye bahsedecek, demişti.

Ve gene Ata'nın Cumhuriyetten sonra Çankaya'da, etrafındaki aydınlara Devletçiliği tarif ettirdiği ve sık sık onları iktisat kitapları okumaya teşvik ettiği malûmdu.

Türkiye'de sermaye yokluğu, büyük insan sayılarının âtıl ve perişan hali, Avrupa Emperyalizmine ve kapitalizmine karşı büyük bir savaştan muzaffer çıkılması elbette Atatürk'ü yeni kuracağı devlette halkçı ve emekçi bir görüşe sevkedecekti. Başka türlü olması hem tarihi gidişe, hem mantığa aykırıydı. Ancak işte dediğimiz gibi bunun nasıl tatbik edileceği konusunda bir boşluk vardı.

Ve nihayet bu boşluk, Atatürk'ün ölümünden sonra bu istikametten dönülmesine kolayca yardım etti.

Ata daha 1922'de kuracağı devletin fikirlerini yerine oturtacak ve bütün memleket aydınlarını içinde toplayacak bir parti kurmağa karar vermişti. Hissettiği kadro boşluğunu bu parti vasıtasiyle dolduracağını ümit ediyordu. Halk Partisi'nin doğuşu böyle oldu.

HALK FIRKASI'NIN KURULUŞ SEBEPLERİ:

Şimdi bu partiyi hangi düşünceyle kurduğunu Ata'nın kendi ağzından öğrenelim. 6 Aralık 1922'de gazetecilerle yaptığı bir konuşmada şöyle diyordu:

"— Cenabı Hakka şükürler olsun ki millet üç buçuk yıllık kahramanca bir savaştan sonra kendisini ebediyyen esaret zincirlerine bağlamak isteyenleri mağlûp etmiş ve bağımsızlığa sahip olmuştur.

Bilumum medenî milletler arasında hür ve müstakil olarak milletimizin kendi mevkiini alacağı sulh günleri de inşallah gecikmiyecektir.

Bu mesut günlere ne büyük fedakârlıklar ve zahmetler mukabilinde erişeceğimizi asla hatırdan çıkartmamak ve istikbalde milletin hayatını tehdit edecek tehlikelere düşmemek için, ona göre şimdiden hazırlanmak ve çalışmak, vatanını seven bilcümle millet fertlerinin borcudur.

Filvaki vatanımıza ve istikbalimize göz dikenlere yalnız askerlikçe galebe etmek kâfi değildir. Memleketimiz hakkında istilâ emelleri besleyecek olanların, her türlü ümitlerini kıracak şekilde siyaseten, idareten ve iktisaden kuvvetli olmak lâzımdır. Hiç şüphe yoktur ki, ziraat ve ticaretimizin geri olması, memleketimizin ekseri kısımlarının harap ve ahalimizin fakir bulunması, ulaştırma vasıtalarımızın mahdut olması, eğitimimizin herkese ve her yere lâyıkıyla nüfuz edemiyerek sosyal hayatımızın en büyük düşmanı olan cehalet, vesaire gibi sebepler, milletimizi fakir ve zayıf düşürmekten hali kalmamış ve kalmıyacaktır. Binaenaleyh kurtuluş ve bağımsızlık için yaptığımız savaşı tamamlamak ve Cenabı Hakkın milletimize verdiği istidat ve kabiliyeti azamî derecede geliştirmek ve memleketimize bahşeylediği bilcümle kuvvet ve servet kaynaklarından azamî surette faydalanarak zaafiyet sebeplerimizi ortadan kaldırmak için bundan böyle hiçbir fırsat ve vakit kaybetmiyerek çalışmaya mecburuz."

PROGRAM İHTİYACI:

"Ancak bu çalışma senelerle takip ve tatbik edilecek bir programa dayanmazsa başarısızlığa mahkûmdur. Objektif olduğu kadar milletimizin âcil ihtiyaçları-

na çare bulacak bir programa dayanmıyan ıslahat teşebbüsleri şahsî ve keyfî olmaktan kurtulamaz. Bu gibi teşebbüsler, sahipleri olan şahısların değişmeleri ile, hattâ şahsî nüfuzlarının azalmasıyla söner gider. Diğer cihetten herhangi bir programın uzun bir çalışma devresine öncü olması için memlekette bilcümle vatanseverler kitlesinin ona yardımcı olması icap eder. Gerçekten büyük bir vatanperverler kitlesinin ıslahat emellerini ihtiva etmeyen bir programın muvaffakiyeti ve devamlı olması ümit olunamaz.

Bu millî maksat ve düşünceleri nazarı dikkatte bulundurarak milletimin her sınıf halkında ve hatta islâm âleminin en uzak köşelerinde beni ebediyyen iftihar içinde bırakacak surette gördüğüm teveccüh ve itimada lâyık olabilmek için, en mütevazı bir millet ferdi olmak sıfatıyla hayatımı, sonuna kadar vatan hayrına vakfetmek emeliyle barışın kurulmasını müteakip halkçılık esası üzerine müstenit ve Halk Fırkası namile siyasî fırka teşkil etmek niyetindeyim. Başka memleketlerde kurulmuş bu gibi fırkaların programlarını gözden geçirmiş isem de, bunları tamamiyle memleket ve milletimizin gerçek ihtiyaçlarını tatmine yeterli bulmadım. Bu sebeple şimdiden böyle bir programın esaslarını tesbit eylemek üzere bilcümle vatanperverlerin ilim ve fen erbabının yardım ve iştirakine başvurmayı vazife addeyledim.

Köylülerimizi ve halkımızı ezen ve fakir düşüren adaletsiz vergilerin ne suretle ıslahı lâzım geleceğine ve ticaret ve ziraat ve sanayiimizi geliştirecek maddî, iktisadî tedbirlere ve orman ve maden gibi tabiî servetlerimizden kamu menfaatı namına daha kolaylıkla istifa-

deyi sağlamak için ne gibi kanunî ıslahat yapılması lâzım geleceğine, arazî ve emlâke temellük hususunda herkes için daha emniyet verici kanunî değişikliklerin yapılması lâzım gelip gelmiyeceğine, evkaf umurunun ne surette ıslaha şayan bulunduğuna ve memlekette hangi açıdan ne gibi bayındırlık işleri yapılabileceğine ve askerlik müddetinin değiştirilmesine velhasıl milletimizi topyekûn geri bırakan sebep ve amillerin ortadan kaldırılmasına dair, ihtisas sahiplerinin gösterecekleri olgun düşünceler önemle nazarı itibara alınacaktır. Bu hususta düşüncelerini beyan edecek zevata şimdiden teşekkür ederim. İstiklâl Mücadeleleri esnasında olduğu gibi millî saadetimizi temine matûf olacak çalışma devresinde dahi umum milletin yardımına ve bilcümle aydınların ve vatanperverlerin gösterecekleri işbirliğine mazhar olacağını ümit ederim."

Ne çare ki, bu arzularla kurulan Halk Partisi zamanla kendisini halktan kopardı ve gururlu görünmekten başka marifeti olmayan bir takım insanların âleti haline geldi. Yani önce Halk Partisi kendi kuruluş sebeplerine ihanet etti. Bunda kimlerin günahı olduğunu tarih yarın daha kesin şekilde tesbit edecektir.

NEDEN
TEK PARTİ:

Atatürk Halk Partisi'nin kuruluşuna ait fikirlerini İstanbul Gazeteleri temsilcilerine de 16 Ocak 1923'de şöyle açıklıyordu:

"— İstisnasız bizim milletimizin fertleri çalışmıya yatkındır. Fakat sarfolunan mesaiden azamî yararlanma, çalışmada tatbik olunan metod ile orantılıdır. Evvelâ metodlarımızı en çok semere sağlıyacak medenî bir tarzda tesbit etmeliyiz. Bir de çalışma dağınık oldukça, neticeleri, çalışmanın müşterek olduğu zaman vereceği neticeden çok daha azdır. Bunun için milletin sosyal ihtiyaçlarını ve geçmişteki zararlarını tatmin ve telâfi edebilecek en makul programı tesbit etmiye mecburuz. Program bütün milletçe tatbik olunmalıdır. Bu ancak siyasî bir teşekkül ile mümkündür.

İşte bu gerçeklerin zorlaması üzerinedir ki bütün sınıfları birbirine yardımcı olan, çünkü menfaatleri de bir birine aykırı olmıyan, halkımızın müşterek ve umumî olan fayda ve saadetini temin için "Halk Fırkası" namı altında bir fırka teşkili tasavvur edilmektedir. Fakat millî maksatlardan ziyade şahsî menfaatler esasına dayanan siyasî teşekküllerden ve bu teşekküllerin iğfallerinden, çatışmalarından doğmuş olan tarzların el'an cezasını çekmekte olan milleti, ayni mahiyette bir takım faydasız meşguliyete sevketmek kadar büyük günah yoktur.

ASIL GAYE:

Bu ifade ile anlatılmak istenilen şudur ki, ismi fırka olan halk teşekkülünden maksat, millet çocuklarından bir kısmının, ahali sınıflarından bazılarının, diğer vatan çocuklarıyla sınıfların zararına, menfaatini sağlamak değildir. Belki birbirinden ayrı ve hariç olmayıp, halk namı altında bulunan umum milleti müşterek ve

birleşmiş bir surette, müşterek ve umumî olan gerçek refahı sağlamak için faaliyete getirmektir. Vuku bulması lâzım gelen çalışmanın tarz ve derecesi; tabii halini bulmuş, her hangi bir milletin emniyet ve huzur içinde takip ettiği tarzdan ve dereceden başkadır. Çok fazladır. Çünkü millet ve memleketimiz en büyük ve bütün cihanda hayret uyandırıcı zaferlerden sonra dahi emniyet ve huzur içinde kendisini gösterememek bedbahtlığına mahkûmdur. Mazi, karanlık ve meşum mazi millete ancak böyle bir miras bırakmıştır."

Görülüyor ki, Atatürk o tarihte memleketteki sınıflar arasında çok büyük bir fark görmüyor ve bu sınıfları, birbirine ezdirmemek şartıyla, halkçı bir parti içinde toplamak istiyordu. Ancak bu görüş o zaman doğru olsa bile iktisadî bakımdan uzun zaman içinde garanti sağlayacak bir mahiyette değildi. Sınıflar kuvvetlendikçe, kuvvetliler hakim duruma geçecek ve kuvvetsizleri ezecekti. Üstelik buna partiyi ve Devleti de âlet edeceklerdi. Nitekim böyle oldu. Ve bu yüzden Atatürk'ün iktisadî alandaki halkçı ve emekçi görüşü yavaş yavaş unutturuldu.

FARKINA VARILMAYAN GELİŞME:

Atatürk'ün gene Halk Partisi'nin kuruluşu ile ilgili başka bir konuşmasında gene iktisadî metod yokluğundan eklektik bir anlayışa kayışı, sonradan bu eklektik anlayışın nasıl yozlaştırıldığını ve istismar edildiğini göstermesi bakımından enteresandır.

7 Şubat 1923'de Balıkesir'de Paşa Camii minberinde halka şöyle hitap ediyordu:

"— Bu milletin siyasî fırkalardan çok canı yanmıştır. Şunu arz edeyim ki, başka memleketlerde fırkalar mutlaka iktisadî maksatlar üzerine kurulmuş ve kurulmaktadır. Çünkü o memleketlerde muhtelif sınıflar vardır. Bir sınıfın menfaatini muhafaza için teşekkül eden siyasî bir fırkaya mukabil diğer bir sınıfın menfaatini muhafaza maksadıyla bir fırka teşekkül eder. Bu çok tabiidir. Güya bizim memleketimizde de ayrı ayrı sınıflar varmış gibi kurulan fırkalar yüzünden şahit olduğumuz neticeler malûmdur. Halbuk Halk Fırkası dediğimiz zaman bunun içinde bir kısım değil, bütün millet dahildir. Bir defa halkımızı gözden geçirelim. Biliyorsunuz ki memleketimiz çiftçi memleketidir. O halde milletimizin büyük çoğunluğu çiftçi ve çobandır. Bu böyle olunca buna karşı büyük arazi ve çiftlik sahipleri hatıra gelir. Bizde böyle büyük araziye kaç kişi maliktir? (oysa o tarihte de büyük araziye sahip derebeyleri vardı. Nitekim Atatürk dört beş yıl sonra Meclis'te büyük arazilerin tahdidini isteyecekti). Bu arazinin miktarı nedir? Tetkik edilirse görülür ki memleketimizin genişliğine nazaran hiç kimse büyük araziye mâlik değildir. Binaenaleyh bu arazi sahipleri de himaye edilecek insanlardır. Sonra sanat sahipleri ile kasabada ticaret eden küçük tüccarlar gelir. Bittabi bunların menfaatlerini temin ve muhafaza mecburiyetindeyiz.

Çiftçilerin karşısında olduğunu farzettiğimiz büyük arazi sahipleri gibi bu ticaret erbabının karşısında da büyük sermaye sahibi insanlar yoktur. Kaç milyonerimiz var? Hiç! Binaenaleyh biraz parası olanlara da

düşman olacak değiliz. Bilâkis memleketimizde birçok milyonerlerin hatta milyarderin yetişmesine çalışacağız. Sonra işçiler gelir. Bugün memleketimizde fabrika, imalâthane vesaire gibi müesseseler çok mahduttur. Mevcut işçilerimizin miktarı, yirmi bini geçmez. Halbuki memleketi ilerletmek için çok fabrikalara muhtacız. Bunun için de işçi lâzımdır. Binaenaleyh tarlada çalışan çiftçilerden farkı olmıyan işçiyi korumak ve onlara yardım etmek lâzımdır. Bundan başka aydın fikir işçileri ile âlimler gelir. Bu aydınlarla âlimler kendi kendilerine toplanıp halka düşman olabilirler mi? Bunlara düşen vazife halkın içine girerek onları aydınlatmak, onlara öncü olmaktır. İşte ben milletimizi böyle görüyorum. Binaenaleyh çeşitli meslek erbabı birbirinin menfaatine yardımcı olduğundan, onları sınıflara ayırmak imkânı yoktur ve heyeti umumiyesi halktan ibarettir."

Halk Partisi'nin devletçiliği, bütün sınıfları korumaya dayanıyordu. Ancak bu sınıfların ilerde nasıl gelişeceği üzerinde durulmuyordu. Milyoner ve milyarder yetiştirmek fikri ise emekçi olmayanı insandan addetmeyeceğiz prensibiyle pek bağdaşmıyordu. Bütün bu çelişmeler iktisadî metod ve kadro yokluğundan oluyordu. Bu boşluk, her şeye rağmen bir istikameti olan Ata'nın ölümünden sonra memleketi iktisadî anarşiye ve dengesizliğe götürdü. Bütün partiler, kuvvetlenen sınıfların emrine girdiler. Bu arada Ata'nın devrimlerini de harcadılar.

Halkla açık ve samimi konuşmalar

SİYASİ şahsiyetler halkla konuşurken, çokçası içinde hiçbir inanç bulunmayan, bir takım modası geçmiş, basmakalıp yuvarlak sözler söylerler. Bunlardan birkaç tanesini dinlemişseniz ne derecede yave şeyler olduğunu görmüşsünüzdür. Hemen hepsinde suni bir halk dalkavukluğu, her sakala göre ayrı bir tarak vurma gayreti vardır.

Bir de Atatürk'ün konuşmalarına bakın, Cumhuriyeti kurmadan pek az önce ve Cumhuriyeti kurduktan hemen sonra memleketi baştan aşağı gezerek halkla yaptığı konuşmalar gerek fikir, gerek samimiyet, gerek prensip bakımından siyasî edebiyatın en güzel örnekleridir. Ne yapmak istediğini bilen ve gerçekten halkı seven bir insanın azmi, enerjisi ve bilgisi parıldar bu konuşmalarda...

Uyanmamış kütlelerin karşısına dimdik çıkışı, büyük bir heves, büyük bir inançla onları müsbet yönlere sevketmeye çalışması, bücür demokrasimizin âmiyane nutukları içinde katiyen rastlanmayan bir heybettedir.

Ata'nın yalnız bu konuşmalarına bakmak, bu memleketi nasıl bir elin kurtardığını anlamaya ve bu memleketin nasıl ellere muhtaç olduğunu idrake yeter. Sadece bir gayretin hacmini göstermek ve günümüzdeki siyasilerin davranışıyla bir kıyaslama imkânı yaratmak için bu konuşmalardan birkaç örnek veriyoruz.

KAN İLE YAPILAN DEVRİMLER...

Ata 22 Ocak 1923'de Bursa'da halka şöyle hitap ediyordu:

"— Milletimiz üç buçuk yıllık bir zamana sıkıştırılması imkânı olmıyan çok büyük bir devrimin âmili olmuştur. Filhakika asırlardan beri boyun eğmeye alıştığımız bir idare şeklinin haricine çıkarak dünyada benzeri bulunmayan bir devlet kurduk. Fakat bu yeniliğin mutlaka ters ve karşı bir hareketi icabettireceğini hatırımızdan çıkarmamak lâzımdır.

Bu harekete özel tabiriyle "irtica" derler. Yaptığımız işler ve aldığımız neticelere göre bu gibi irticalara her zaman intizar olunabilir. Kan ile yapılan devrimler daha muhkem olur, kansız devrimler ebedîleştirilemez. Fakat biz bu devrime erişmek için lüzumu kadar kan döktük. Bu kanlarımız yalnız savaş meydanlarında değil, aynı zamanda memleketin içinde de döküldü. Biliyorsunuz ki, Hendek'te, Bolu'da, Konya'da, Yozgat'da vesair, memleketimizde birçok isyanlar vukua geldi. Ve bunların hepsi bastırıldı. Şayanı temennidir ki, bu dökülen kanlar kâfi gelsin ve bundan sonra kan dökülme-

sin. Mesut devrimizin aleyhinde fikir ve his taşıyanları aydınlatmak ve doğru yola sevketmek aydınlara düşen millî vazifelerin en önemlisi ve en birincisidir.

Milletimizi şimdiye kadar söylediğim sözlerle ve harekâtımla aldatmamış olmakla iftihar ediyorum. "Yapacağım, yapacağız, yapabiliriz" dediğim zaman, onların filhakika yapılabileceğine kail ve kani idim. Nitekim Sakarya Savaşı başlamadan önce "Düşmanı memleketimiz içinde boğacağız" demiştim. Bana bazı mühim telâkki edilen yerlerden müracaatlar vaki olarak, milleti beyhude yere kırdırmayınız demişler; Romenlerden, Bulgarlardan, Yunanlılardan bahsederek kurtuluşumuzu geleceğe bırakmanın muvafık olacağını söylemişlerdi. Fakat milletin kabiliyetini, azmini, imanını nazarı dikkate alarak onlara "Hayır yapacağız" demiştim. Şimdi de milleti refaha, terakkiye, memleketi umrana sevketmek için mevcut kaabiliyetimizi nazarı dikkate alarak "Bunu da yapacağız" diyorum.

KADINLAR
KALKINIZ

31 Ocak 1923'de İzmir'de gene halka şunları söylüyordu:

"— Efendiler ben burada hazırlanmış bir nutuk söyliyecek değilim. Maksadım halkça, kardeşçe hasbıhalde bulunmaktır. Bu dakikadaki muhatabınız, Türkiye Millet Meclisi Reisi ve Başkumandan değildir. Sade bir mebus ve sizi çok seven bir hemşehriniz Mustafa Kemal'dir. Binaenaleyh benden neler öğrenmek istiyorsanız serbest olarak sormanızı rica ederim."

Atatürk'e birçok sual sorulmuştur. Bu arada bir hanım da kadınların sosyal bünyemiz içindeki yerinin ne olması lâzım geldiğini sormuştur.

Atatürk şu cevabı vermektedir:

"— Büyük kudret insanları iki cins olarak yaratmıştır. Bunlar birbirine lâzımdırlar. Hazreti Adem ile Havva'nın nasıl yaratıldığına dair olan görüşler birbirini tutmaz, bunlardan bahsetmiyeceğim. Ondan sonraki devirlerden söz açacağım. Şuna inanmak gerekir ki, dünya yüzünde gördüğümüz herşey kadının eseridir. Nitekim hepimiz padişahlar hakkında mevhum inançlar besliyorduk. Bunlar annelerimizin verdiği kötü telkinlerin neticesi idi. Bir toplum, cinsinden yalnız birinin çağdaş hayata uymasıyla yetinirse, o toplum yarıdan fazla zaaf içinde kalır. Bir millet ilerlemek ve medenileşmek isterse bilhassa bu noktayı esas olarak kabul etmek mecburiyetindedir. Bizim toplumumuzun başarısızlığının sebebi kadınlarımıza karşı gösterdiğimiz aldırmazlık ve kusurdan doğmaktadır. İnsanlar dünyaya mukadder olduğu kadar yaşamak için gelmişlerdir. Yaşamak demek, faaliyet demektir. Binaenaleyh bir toplumun bir uzvu faaliyette bulunurken öteki uzvu atalette olursa o toplum mefluçtur. Bir toplumun hayatta çalışması ve muvaffak olması için, çalışmanın ve muvaffak olmanın bağlı olduğu bütün sebep ve şartları kabul etmesi gerekir. Binaenaleyh bizim toplumumuz için ilim ve fen lâzım ise bunları aynı derecede hem erkek, hem de kadınlarımızın iktisap etmeleri lâzımdır. Malûmdur ki, her alanda olduğu gibi toplum hayatında da vazife taksimi vardır. Bu umumî vazife taksimi arasında kadınlar kendilerine ait vazifeleri yapacakları gibi aynı zamanda toplumun refahı, saadeti

için elzem olan umumî çalışmıya dahi katılacaklardır. Kadının kadınca vazifeleri en ufak ve ehemmiyetsiz vazifesidir.

Kadının en büyük vazifesi analıktır. İlk terbiye verilen yerin ana kucağı olduğu düşünülürse bu vazifenin ehemmiyeti lâyıkıyla anlaşılır. Milletimiz kuvvetli bir millet olmıya azmetmiştir. Bugünün lüzumlu hareketlerinden biri de kadınlarımızın her hususta yükselmelerini temindir. Binaenaleyh kadınlarımız da âlim ve fen kafasına sahip olacaklar ve erkeklerin geçtiği bütün tahsil derecelerinden geçeceklerdir. Sonra kadınlar toplum hayatında erkeklerle beraber yürüyerek birbirinin yardımcısı ve arkadaşı olacaklardır.

BİR AKŞEHİR HÂTIRASI

Düşmanlarımız bizi dinin tesiri altında kalmış olmakla itham ve geri kalmamızla yıkılmaya gitmemizi buna bağlıyorlar. Bu hatâdır. Bizim dinimiz hiçbir vakit kadınların erkeklerden geri kalmasını talep etmemiştir. Allah'ın emrettiği şey, müslüman erkekle müslüman kadının beraber olarak ilim ve irfan iktisap etmesidir. Kadın ve erkek bu ilim ve irfanı aramak ve nerede bulursa oraya gitmek ve onunla mücehhez olmak mecburiyetindedir. İslâm ve Türk tarihi tetkik edilirse görülür ki, bugün kendimizi bin türlü kayıtlarla bağlı zannettiğimiz şeyler yoktur. Türk toplum hayatında kadınlar ilmen, irfanen ve diğer hususlarda erkeklerden katiyen geri kalmamışlardır. Belki daha ileri gitmişlerdir. Bugün bu memleketi nazarı tetkikten geçirelim. Göreceğimiz iki safha vardır. Birisi tarlalarda erkeklerle beraber çalışan, merkeplerine binerek öteberi satmak için kasa-

balardaki pazar yerine giden, oralarda bizzat yumurta ve tavuğunu, buğdayını satan ve ondan sonra lâzım olan şeylerini bizzat alan, köyüne dönen ve umumî çalışmasında kocalarına, kardeşlerine yardım eden kadınlar... Ben bu kadınlar arasında kocalarından daha anlayışlılara ve hesap yapanlara tesadüf ettim.

Bir gün Akşehir civarında bir köye gittim. Çok yağmur yağıyordu ve soğuk vardı. Kendimi belli etmiyerek bir evin önünde duran bir kadına:

— Hemşire yağmur var, soğuk var, beni kabul eder misin? dedim. Hiç tereddüt etmiyerek:

— Buyurun, dedi. Ve beni bir odaya aldı. Odada ateş olmadığı ve yeni bir ateşin yakılması, uzun bir zamana mütevakkıf olduğu için:

— İsterseniz bizim odaya gidelim. Orada hazır ateş var, dedi.

Gittik. Sonra komşulardan birkaç kadın ve birkaç erkek geldi. Beraber konuşmaya başladık. Konuşurken bana en mühim sualleri soranlar kadınlar oldu. Askerin vaziyetini, düşmanın halini, en mühim düşmanın hangisi olduğunu sordular. Ve bunları sorarken hiç bir telâş ve çekinmiye lüzum görmediler. İnsanca konuştular. Fakat sonradan benim kim olduğumu anlayınca telâş gösterdiler ve söyledikleri şeylerden kendilerine bir zarar geleceğini zannederek korktular. Çünkü şimdiye kadar resmî bir adamla açıkça konuşmayı büyük bir kabahat telâkki etmişlerdi.

UMUMİ CEHALET

Efendiler memleketimizde cehalet varsa umumîdir. Yalnız kadınlarımıza değil, erkeklerimize de şâmil-

dir. Diğer bir manzaraya kasabalarda, şehirlerde tesadüf ediyoruz. Şüphe yok ki bu kötü âdetleri yayan saraylar olmuştur. Kasabada ve şehirlerde yabancıların dikkat nazarı en çok örtünme şekilleri üzerinde duruyor. Buna bakanlar kadınlarımızın hiçbir şey görmediklerini zannediyor. Mamafih dinin icâbı olan örtünme kısaca ifâde etmek gerekirse, denebilir ki kadınların külfete girmesini zorlamıyacak ve âdaba muhalif olmıyacak basit bir şekilde olmalıdır. Örtünme şekli kadını, hayatından mevcudiyetinden tecrit edecek bir şekilde olmamalıdır. Bu konuda son söz olarak diyorum ki bizi analarımızın adam etmesi lâzım idi. Onlar edebildikleri kadar etmişlerdir. Fakat bugünkü seviyemiz, bugünkü icaplara ve esas ihtiyaçlara yeterli değildir. Başka zihniyette, başka olgunlukta adamlara muhtacız. Bunları yetiştirecek olan bundan sonraki annelerdir. Bu açıklamalarımın bağımsızlığını, şerefini, hayat ve mevcudiyetini temin ve devam etmeyi umde ittihaz eden yeni Türkiye devletinin esaslarından birini teşkil etmesi lâzımdır ve inşallah edecektir."

Atatürk'ün halkla yaptığı konuşmalardan bir seçmeye gitmek çok zor. Bu konuşmalar halkçı bir liderin eliyle kurduğu bir devleti, o devletin insanlarına bizzat anlatmasıdır. Bu konuşmaların her biri ayrı bir güzellikte, ayrı bir aydınlıktadır. Halkla bu istikamette konuşan siyasilerimiz artık yok. Hattâ Atatürk'ün otuz sekiz yıl önce söylediği sözlerin tam tersi söyleniyor.

İnsan o konuşmaları inceledikten sonra bugünkü duruma bakınca ağlamaklı oluyor.

Kuvvetli, fakat diktatör değilim!..

CUMHURİYETİN ilân edildiği gün Atatürk, Fransız yazarı Maurice Pirnot'ya şöyle diyordu:

"— Memleketimizi çağdaş seviyeye eriştirmek istiyoruz. Bütün çalışmalarımız Türkiye'de çağımıza uygun, binaenaleyh batılı bir hükûmet vücuda getirmektir. Medeniyete girmek arzu edip de, batıya yönelmemiş millet hangisidir? Bir istikamette yürümek azminde olan ve hareketinin ayağında bağlı zincirlerle işgal edildiğini gören insan ne yapar? Zincirleri kırar, yürür. Fakat meydana gelen olaylar, Türkiye'nin kayıtsız ve şartsız müstakil hâkimiyete sahip olması neticesine vardı. Bundan sonra memleketimize gelecek yabancılar, samimiyetle bizi esaretlerinin boyunduruğu altına almaktan vazgeçerlerse, iyi kabul görürler, kaldırılan eski anlaşmalar, Türkiye'nin bir hezimeti neticesi değildi. Bu, Türkiye'ye zorla kabul ettirilmiş bir boyunduruk değil, padişahlarımızın birkaç yabancı devlete kemali lûtfu mürvetle sundukları bir hediye idi. Devletler bu hediyelerden aleyhimizde istifade ettiler. Eski and-

laşmalar memleketimizi fakir düşürdü, harap etti. Eğer yabancı düşmanlığından, o kadar pahalı elde edilen bir istiklâle halel verecek her şeyden nefret mânası çıkarılırsa, evet bizim yabancı düşmanı olduğumuz söylenebilir. Size açıkça söyledim ve sonuna kadar açık sözlü olacağım. Henüz emniyetimiz yerinde değildir. Evvelce Türkiye'de yabancı teşebbüslerin, yabancı maksatlarının bize telkin ettiği endişeler tamamen yok olmuş değildir. Eğer bâzan ihtiyatkâr hareket ediyorsak, ifrat derecede şüpheli davranıyorsak, bize çok pahalıya mal olan hürriyetimizi kaybetmek hususundaki korkumuzdandır. Bu hürriyetin bir küçük kısmını sakat etmektense, hepsini birden feda etmeği tercih ederiz."

DİN POLİTİKASI:

Fransız yazarı:

— Bu son sözler nazarı dikkatimi çeken bir samimiyet ve azimle söylendi, diyor. Mustafa Kemal Paşa yeni bir suali bekliyordu. Dinî konular hakkında kabul ettiği hareket tarzını bizzat tarif etmesini dinlemek merakında idim. Bu alanda kabul edilen bâzı tedbirlerden ne maksat güdüldüğünü açıklamasını rica ettim.

"— Kabul ettiğimiz bütün tedbirler bir cümle ile hülâsa edilebilir, millî hâkimiyeti ilân ettik. Kelimeler üzerinde oynamıyalım. Bugünkü Türk hükûmeti az çok Cumhuriyettir. Bu bizim hakkımızdır, fenalık nerede? Başlangıcımızı hatırlayalım. Tarihimizin en mes'ut devri hükümdarlarımızın halife olmadıkları zamandır. Bir Türk padişahı hilâfeti her nasılsa kendisine mal et-

mek için nüfuzunu, itiyadını, servetini kullandı. Bu sırf bir tesadüf eseridir. Peygamberimiz, tilmizlerine dünya milletlerine İslâmiyeti kabul ettirmelerini emretti, bu milletlerin hükûmeti başına geçmelerini emretmedi. Peygamberin zihninden asla böyle bir fikir geçmemiştir. Hilâfet demek, idare, hükûmet demektir. Hakikaten vazifesini yapmak, bütün Müslüman milletlerini idare etmek isteyen bir halife, buna nasıl muvaffak olur? İtiraf ederim ki, bu şartlar dahilinde beni halife tâyin etseler, derhal istifamı verirdim.

Fakat tarihe gelelim, gerçekleri tetkik edelim. Araplar Bağdat'da bir hilâfet tesis ettiler, fakat Kurtuba'da bir hilâfet daha vücuda getirdiler. Ne Acemler, ne Afganlılar, ne Afrika Müslümanları, İstanbul halifesini asla tanımadılar. Bütün İslâm milletleri üzerinde ulvî ruhanî vazifesini ifa eden yegâne halife fikri, hakikatten değil, kitaplardan çıkmış bir fikirdir. Halife hiçbir zaman Roma'daki Papa'nın Katolikler üzerindeki kuvvet ve iktidarını gösterememiştir.

Son ıslâhatımızın sebep olduğu tenkidler, hakikat olmıyan mevhum bir fikirden, İslâm birliği fikrinden mülhemdir. Bu fikir asla hakikat olmamıştır.

Biz halifeyi eski ve muhterem bir ananeye bıraktık. (O tarihte henüz hilâfet kaldırılmamıştı) Halifeye hürmetimiz vardır; gerek kendi gerek ailesinin ihtiyaçlarını temin ediyoruz. İlâve edeyim ki, İslâm âleminde Türkler halifenin maddî ihtiyaçlarını fiilen temin eden yegâne millettir. Evrensel bir hilafeti uygun görenlere şimdiye kadar kimse katılmayı kabul etmemiştir. O halde ne iddia ediyorlar? Yalnız Türkler bu müessesenin ağırlığına tahammül etsinler ve yine yalnız onlar

halifenin hâkim nüfuzuna riayet... Bu iddia müfrit bir iddiadır."

Fransız yazarı soruyor:

— Şu halde yeni Türkiye'nin siyasetinde dine aykırı hiçbir değişiklik ve mahiyet olmayacak demek?

"— Siyasetimizi dine aykırı olmak şöyle dursun, din açısından eksik bile hissediyoruz."

— Zatı asitâneleri, düşündüklerini, bendenize daha iyi izah buyururlar mı?

"— Türk milleti daha dindar olmalıdır. Yani bütün sadeliği ile dindar olmalıdır demek istiyorum. Dinime, bizzat hakikate nasıl inanıyorsam, buna da öyle inanıyorum. Şuura aykırı, ilerlemeye mâni hiçbir şey ihtiva etmiyor. Halbuki Türkiye'ye istiklâlini veren bu Asya milletinin içinde daha karışık, sun'î, batıl itikatlardan ibaret bir din daha vardır. Fakat bu cahiller, bu âcizler, sırası gelince aydınlanacaklardır. Onlar bu aydınlığı göremezlerse kendilerini mahv ve mahkûm etmişler demektir. Onları kurtaracağız."

KÖTÜ POLİTİKACILARIN İSTİSMARI:

Anlaşılıyor ki Atatürk, sade ve samimiyetten ibaret tarafıyla dine karşı değildi, yobazlığa ve safsataya cephe alıyordu.

Atatürk Cumhuriyetin birinci yıldönümünde Vakit gazetesine verdiği demeçte, irtica konusuna şöyle dokunuyor:

"— Türkiye'de esasen mürteci yoktu ve yoktur. Vehim vardı, vesvese vardı; Cumhuriyetin ilânı ve

onun zarurî icaplarından olan lüzumsuz müesseselerin kaldırılması üzerine, herkesin açık açık gördüğü manzara, o vehim sahiplerinin, vesvese sahiplerinin de kalbî bir rahatsızlığa eriştikleridir.

Bundan sonra yalnız bir şey hatıra gelebilir. O da bazı âdi politikacıların, hasis menfaatperestlerin o vehim ve hayali uyandırmaya çalışması, o yüzden hırslarını tatmin ve menfaat düşüncesinden ibarettir. Temin ederim ki, bütün mevcudiyetimle temin ederim ki, bu gibiler her ne şekil, suret ve vesile ile olursa olsun, mevcudiyetlerini hissettirdikleri gün, Türk milletinin amansız kahrına hedef olmaktan kurtulamıyacaklardır.

Artık Türkiye din ve şeriat oyunlarına sahne olmaktan çok yüksektir. Bu gibi oyuncular varsa, kendilerine başka taraflarda sahne arasınlar.

Geçmişin gafletleri, paslı ataletleri, Türkiye halkının dimağından silinmiş olduğundan şüphe ve tereddüde mahal yoktur. Vasıl olduğumuz mesut durumdan bir adım geriye gitmek kimsenin bahis konusu etmiye dahi yetkili olmadığı kat'î bir hakikattir.

Türkiye'de Cumhuriyet vardır ve cumhuriyetperverler vardır. Bu mukaddes mevcudiyetleri tahrip edici unsurlar artık Türkiye havasını -zehirlenmeden- teneffüs edemezler.

KUR'AN TERCÜMESİ:

Atatürk 24 Mart 1930 Vossiche Zeitung yazarına verdiği demeçte din konusuna ait görüşlerini şöyle belirtiyor:

"— Kuran'ın tercüme edilmesini emrettim. Bu da ilk defa olarak Türkçeye tercüme ediliyor. Muhammed'in hayatına ait bir kitabın tercüme edilmesi için de emir verdim. Halk, tekerrür etmekte bulunan bir şey mevcut olduğunu ve din adamlarının derdi ancak kendi karınlarını doyurup, başka bir işleri olmadığını bilsinler. Camilerin kapanmasına hiçbir kimse taraftar olmamasına rağmen bunların bu suretle boş kalmasına şaşıyor musunuz?

Alman yazarı Atatürk için şunları yazıyor:

— Gazi, karısından ayrıldıktan sonra bütün malının mülkünün Halk Partisi'ne kalmasını tavsiye etmiştir. Kendisinde debdebe ve azamet eseri görülmez, rüşvetlere karşı şiddetle mücadelede bulunur, bu sebepten, onun eski dostu bulunan bahriye vekilini hapse mahkûm etmekten geri kalmamıştır. Mustafa Kemal'in demokrasiye taraftarlığı ile beraber, kendisinin demokrat olduğu kanaatiyle ün salmıştır. Gazi söylüyor:

— Kapıda duran nöbetçi bile benden korkmaz. İsterseniz kendisinden sorunuz. Korku üzerine hakimiyet kurulmaz. Toplara dayanan hakimiyet payidar olmaz. Böyle bir hakimiyet ve hattâ diktatörlük, ancak ihtilâl olduğu zaman muvakkat bir zaman için lâzım olur. Azâları pek fazla olan bir komisyon büyük işler meydana getiremez. Memleketimize bakınız, sükûnet içindedir. Daima emniyet ve selâmete taraftarız. Asıl arazimizden başka bir metre kare arazide gözümüz yoktur. Çünkü arazimiz geniş olup, kendi sahiplerine dar değildir. Bütün devletlerle güvenlik anlaşmaları imzaladık. Ancak yeni hücum-

lara maruz kalmamak için orduyu bulunduruyoruz.

— Şu halde basına niçin serbestlik verilmiyor?

— İdare ve hükûmetin mezhebiyle çatışmamak şartile bütün basın serbesttir.

MUSİKİ DEVRİMİ:

Musiki devrimi için de Atatürk şöyle demektedir:

—Montesquieu'nün "Bir milletin musikicilikteki niyetine ehemmiyet verilmezse, o milleti ilerletmek mümkün olamaz" sözünü okudum. Tasdik ederim. Bunun için musikiciliğe pek çok ehemmiyet göstermekte olduğumuzu görüyorsunuz.

Alman yazarı, batının, alaturkadan bir şey anlamadığını söylemektedir. Gazi cevap olarak şöyle diyor:

— Bunlar hep Bizans'dan kalma şeylerdir. Bizim hakîki musikimiz Anadolu halkında işitilebilir.

— Bu eserlerin ıslahiyle ilerletilmesi mümkün değil midir?

— Batı musikiciliği bugünkü haline gelinceye kadar, ne kadar zaman geçti?

— Dört yüz sene kadar geçti.

— Bizim bu kadar zaman beklemeğe vaktimiz yoktur. Bunun için, batı musikiciliğini almakta olduğumuzu görüyorsunuz.

ATATÜRK'ÜN YANILMAYAN GÖRÜŞÜ:

Bu arada Atatürk'ün siyasî dehasından bir örnek daha vermek isteriz. Atatürk 29 Ekim 1932'de meşhur

Mac Arthur'la görüşmüş ve hem İkinci Dünya Savaşı'nın ne zaman çıkacağını, hem de savaş sonrası dünyanın ne olacağını o tarihte yüzde yüz bir isabetle görmüştü.

Atatürk, Almanya'nın İngiltere ve Rusya hariç olmak üzere, bütün Avrupa kıtasını işgal edebilecek bir orduyu kısa bir zamanda teşkil edebileceğini, binaenaleyh harbin 1940-1946 yılları arasında başlayacağını, Fransa'nın kuvvetli bir ordu yaratmak için, lâzım gelen hassaları artık kaybettiğini ve İngiltere'nin adalarını müdafaa etmek için, bundan sonra Fransa'ya güvenemeyeceğini söylemiş ve Amerika'nın geçen harpte olduğu gibi, bu harpte de tarafsız kalamayacağını ve Almanya'nın ancak bu Amerikan müdahalesi ile mağlûp olacağını sözlerine ilâve ederek demiştir ki:

— Avrupa devlet adamları, başlıca anlaşmazlık konusu olan önemli siyasî meseleleri, her türlü millî egoizmden uzak ve yalnız umumun faydasına olarak, son bir gayret ve tam bir iyi niyetle ele almazlarsa, korkarım ki, felâketin önü alınamıyacaktır. Zira, Avrupa meselesi İngiltere, Fransa ve Almanya arasındaki anlaşmazlıklar meselesi olmaktan artık çıkmıştır. Bugün Avrupanın doğusunda bütün medeniyeti ve hattâ beşeriyeti tehdit eden yeni bir kuvvet belirmiştir. Bütün maddî ve manevî imkânlarını, topyekûn bir şekilde cihan ihtilâli gayesi uğruna seferber eden bu korkunç kuvvet, üstelik Avrupalılar ve Amerikalılarca henüz malûm olmıyan yepyeni siyasî metodlar tatbik etmekte ve rakiplerinin en küçük hatâlarından bile mükemmelen istifade etmesini bilmektedir. Avrupada vukubulacak bir harbin başlıca galibi ne İngiltere, ne Fransa,

ne de Almanya'dır. Sadece Bolşevizmdir. Rusya'nın yakın komşusu ve bu memleketle en çok harp etmiş bir millet olarak biz Türkler, orada cereyan eden hâdiseleri yakından takip ediyor ve tehlikeyi bütün çıplaklığıyla görüyoruz. Uyanan şark milletlerinin zihniyetlerini mükemmelen istismar eden, onların millî ihtiraslarını okşayan ve kinleri tahrik etmesini bilen Bolşevikler, yalnız Avrupayı değil, Asyayı da tehdit eden başlıca kuvvet halini almışlardır.

Mac Arthur bu görüşü çok doğru bulmuş ve şöyle konuşmuştur:

— Bitmez tükenmez insan malzemesine mâlik bulunan ve üstelik Avrupa ile Amerikan sanayicilerinin ihracat pazarı olan Asya, Rus nüfuzu altına girdiği gün dâva Bolşevizm için halledilmiş olacaktır. Bugün Çin'in mühim bir kısmı komünist ajanlarının kontrolü altında bulunmaktadır. Japonların mağlubiyeti komünistlerin, Çin'deki zaferi olabilir. Aynı hal Mançurya, Kore, Hindistan, Hindiçini, Birmanya için de varittir. Binaenaleyh bence dünyanın mukadderatı Avrupa'da değil, Asya'da hallolunacaktır.

İki büyük asker arasındaki fikir teatisi bittiği zaman, Atatürk gülerek Mac Arthur'a şöyle demiştir:

— Görüşlerimizde tam bir mutabakat var. Fakat temennî ederim ki, vaziyeti biz yanlış görelim ve dünyanın mukadderatını ellerinde tutan devlet adamları haklı çıksınlar.

Atatürk 21 Haziran 1935'de Gladys Baker'e verdiği demeçte de şöyle diyordu:

— Şuna da kaniim ki, eğer devamlı sulh isteniyorsa kütlelerin durumlarını iyileştirecek milletlerarası tedbirler alınmalıdır. (Birleşmiş Milletlerin bugün yapmaya çalıştığı) İnsanlığın heyeti umumîyesinin refahı, açlık ve tazyikin yerine geçmelidir. Dünya vatandaşları, haset, açgözlülük ve kinden uzaklaşacak şekilde terbiye edilmelidir.

Yazar soruyor:

— Türkiye'de bolşevikliğin yayılmasından korkuyor musunuz?

— Türkiye'de bolşeviklik olmayacaktır. Çünkü Türk hükûmetinin ilk gayesi, halka hürriyet ve saadet vermek, askerlerimize olduğu kadar, sivil halkımıza da iyi bakmaktır. Türkiye'de işsizlik yoktur. Milletimizin fertleri boş zamanlarında sıhhî dinlenme imkânlarına sahiptir.

— Neden size diktatör denmesinden hoşlanmıyorsunuz?

— Ben diktatör değilim. Benim kuvvetim olduğunu söylüyorlar; evet bu doğrudur. Benim arzu edip de yapamıyacağım hiçbir şey yoktur. Çünkü ben zoraki ve insafsızca hareket etmek bilmem. Bence diktatör, diğerlerini iradesine ramedendir. Ben kalpleri kırarak değil, kalpleri kazanarak hükmetmek isterim.

— Mesut musunuz?

— Evet, çünkü muvaffak oldum.

O günkü Türkiye ve Atatürk işte buydu.

Doktrin ve yönünü ortaya koymak lâzım!

YANA YAKILA üzüle ağlaya itiraf etmek zorundayız ki Türkiye Cumhuriyetinin büyük kurucusu Atatürk, fikirleri, istikameti ve davranışları bakımından sağlam bir inceleme konusu olmaktan çok, onun bunun ağzından isteyenin istediği tarafa çektiği şatafatlı sözlerden ibaret bir edebiyat konusu olmuştur.

Bu arada Atatürk'ün içinde bulunduğu şartlara göre politika icabı olarak söylediği çelişmeli sözler de bu sözlerden kendi menfaatleri adına faydalanmak isteyenler tarafından alabildiğine istismar edilmiş ve Atatürk gerçek istikametinin ve hüviyetinin dışında gösterilmek istenmiştir.

Biz bu küçük kitapta Ata'nın devlet idaresinin gerektirdiği virajlar dışında kalan tarafını belirtmeye çalıştık.

Atatürk sadece günlük politika davranışlarından ibaret bir insan değildi. Muayyen bir görüşü ve muayyen bir istikameti vardı.

Her şeyden önce, yüzyıllar boyu geri memleketleri sömüren ve bütün dış siyasetlerini buna dayatarak refah

içinde yaşayan batı devletlerine karşı ilk defa cephe almış bir halk lideriydi.

Yirminci yüzyıl, geri memleketlerin uyanarak sömürücülere kafa tutmaya başladığı yüzyıl olmuştur. Atatürk bu hareketin büyük öncüsüdür.

Batının bu egoist politikası, nihayet geri memleketlerin silkinerek başka bir blok tarafına kaymasına ve kendileri için büyük tehlikeler yaratmasına sebep olmuştur.

Rusya bu uyanışı bilhassa Stalin devrinde kendi emperyalizmi lehine alabildiğine istismar etmiştir.

Atatürk bunun böyle olacağını daha 1932'de görmüş ve Mac Arthur'a da söylemişti.

Demek ki, Atatürk, yabancı devletlerin sömürücülüğüne karşı çıkmış halkçı bir liderdi.

Atatürk'ü gerçekten anlamak ona ancak bu açıdan bakmak ile kaabildir.

Atatürk bütün toplum olaylarının iktisadî olduğunu bilen ve bunu pek sık ve kesin şekilde ifade eden insandı. Tarihi olayları ve Osmanlı İmparatorluğunu Türkiye'de ilk defa iktisadî bir gözle izah etmeye o kalkmıştı. Ancak aklın ve ilmin icabı olan davranışların müsbet ve sağlam neticeler vereceğine iman etmiş ve bunu hemen her konuşmasında ortaya koymuştu.

Demek ki Atatürk, halkçılığının yanında müsbet ve maddeci bir anlayışın temsilcisiydi.

Memleketi hurafelerden, geleneksel saplantılardan temizleme ve toplumu aklın ve ilmin icabı içinde ilerletme çabası bunun en büyük delilidir.

İktisadî anlayış bakımından ise emekçiydi. Yaşamak çalışanların hakkıdır düşüncesindeydi.

Ve hudut anlayışına bağlı bir milliyetçiydi.

Ata'nın bütün konuşmalarını iplik iplik çözüp çektiğimiz zaman karşımıza daima bu hüviyeti çıkıyor.

ATA VE DOKTRİN:

Ancak bu hüviyeti klasik doktrinlerin içine tam olarak oturtamıyoruz. Gerek batı devletlerine karşı çıkışı, gerek Atatürk'ü Rusya'nın da istismar etmeye kalkması onu, her iki blokun dışında kendi kendine benzeyen bir sistem yaratmaya sevketmişti. Fakat bu ayrılma halkçılığa, emekçiliğe ve maddeciliğe halel getirmemişti.

Ancak iktisadî kadro yokluğundan ve o devirde fikirlerin fazla billurlaşmamış olmasından bir yerde bu istikamet ile tatbikat arasında çelişmeye düşmüştü, Halk Partisi'ni kurarken.

O zaman sınıflar arasında büyük farklar yoktu. Ata, Halk Partisi'ni, bütün sınıfları içine alan ve hepsini Halk deyimi içinde eriten bir parti yapmak istemişti. Zamanla bu sınıflardan birinin kuvvetleneceği ve partiyi de, devleti de ele geçirerek kendi menfaatini memleket menfaatine hakim kılacağı, tahmin dışı kalmıştı. Buna iktisadî metod yokluğu da eklenince Cumhuriyetten sonra Atatürk'ün sadece medeniyetçi tarafı ön plâna çıktı, iktisadî yönü ve görüşü yavaş yavaş eritildi; ölümünden sonra da o yönün tam tersine dönüldü. Böylece Halk Partisi Ata'yı devam ettiremedi, kuruluşundaki niyeti kuvvetlenen sınıf lehine inkâr etti.

Biz bu küçük incelemede elimizden geldiği kadar Ata'yı kendi konuşmalarından bol bol örnekler vererek, gerçek yerine koymaya çalıştık. Şimdiye kadar nedense ele alınmamış ve üzerinde hiçbir inceleme yapılmamış beyanlarını su üstüne çıkardık. Bunu yaparken politika icabı söylenmiş sözleri kenara itmeye ve değişmeyen sistemli fikirlerini yakalayıp belirtmeye uğraştık.

ÖNEMLİ BİR ÇELİŞME:

Bu araştırmayı yaparken karşımıza bir tek büyük çelişme çıktı:

Emekçi olmayanı insandan addetmemek prensibine uygun bir devlet kurma fikriyle milyoner ve milyarder yetiştirmek niyeti. Emekle milyoner veya milyarder olunması imkânsızdı. Fakat bu çelişme iktisadî kadro yokluğundan ve iktisadî fikirlerin nisbeten gölgeli oluşundan doğuyordu. Ve maalesef bu çelişme Türkiye'yi sonradan iktisadî bir anarşiye ve dengesizliğe sürükledi. Bu bir iktisadî prensip çelişmesiydi. Yoksa politika icabı söylenmiş sözlerde birçok çelişmeler vardı ve bunlar pek önemli değildi.

Bu arada Atatürk'ün el yazısı olduğu iddia edilen ve klişeleri şurada burada sık sık yayınlanan bir söz vardı:

'Şurası unutl-
mamalıdır ki Türk
âleminin en Büyük
düşmanı komünist-
liktir... Her görün-
düğü yerde ezilmeli...'

"Atatürk'ün Sosyal görüşleri"nin birinci baskısında, Atatürk'ün "Komünizm her göründüğü yerde ezilmeli" sözünü, bu sözün fotokopilerini gördüğüm için kaydetmiş fakat kaynak gösterememiştim. Yazar dostlarım ve okuyucular bu sözün kaynağını soruyorlardı. İkinci baskıda daha geniş bilgi vermek için bu sözün kaynağını aramaya başladım ve gazetede arka arkaya dipnotu olarak bunu ilân ettim.

Bu sözü Atatürk'ün elyazısından fotokopi olarak ilk defa Cemal Kutay 15 Mayıs 1947 tarihli ve 67 sayılı Millet Dergisinde yayınlamıştı. Ve aynı klişe 4 Kasım 1948 tarihli ve 143 sayılı Millet Dergisinin 10. sayfasında tekrar ve 10 Kasım 1950 tarih ve 236 sayılı Millet Dergisinin son sayfasında daha büyük bir klişe halinde bir kere daha yayınlanmıştı. Klişede Atatürk'ün bu sözü bir kitabın son sayfasına "Son" kelimesinin altına yazmış olduğu tesbit ediliyordu. Altında imza ve tarih yoktu.

Bu belgenin orijinalinin kimde olduğunu aramaya başladım. Cemal Kutay "Bana geldiği yerde duruyorsa, halen de, Türk Tarih Kurumu arşivlerinde olması gerekir" diyordu. Türk Tarih Kurumu'nda böyle bir belge yoktu.

Murat Sertoğlu dostum ise o tarihlerde Millet dergisinin yayınlandığı binada çalıştığını ve dergide görevli bulunan bir gazeteci arkadaşın kendisine:

— Bütün bu el yazılarını Münir Hayri Egeli taklit ediyor, dediğini söylemişti bana...

Bunun üzerine Atatürk'ün el yazısıyla İsmet Paşa'ya yazdığı bir mektubun fotokopisi ile Millet Dergisinde Atatürk'e ait olarak yayınlanan yazıyı İsveç Dev-

let Kriminoloji Enstitüsü'ne incelemeleri için gönderdim.

Gelen rapor şöyle idi:

DEVLET TEKNİK KRİMİNOLOJİ LABORATUARI

Box 1090, Solna

30 Ağustos 1965 tarihli yazınızda, 143 numaralı türkçe "MİLLET" gazetesinin 4 Kasım 1948 tarihli nüshasının, onuncu sayfasında bulunan aşağıdaki satırların tetkik edilmesini istemişsiniz:

"Şurası unutlmamalıdır ki Türk âleminin en büyük düşmanı komünistliktir. Her göründüğü yerde ezilmeli..."

Bu araştırmanın gayesi, adı geçen metnin Cumhurreisi Kemal Atatürk tarafından yazılıp yazılmamadığıdır. Bize mukayese imkânı veren bilgiye göre, Atatürk'ün zamanın Başvekili İnönü'ye kendi elyazısı ile yazdığı mektuptur. Fotoğrafta mektubun sadece bir kısmı bulunmaktadır.

Adı geçen satırlar ile yazılmış olan mektup arasında muhtelif harf şeklinin benzediği görülmüştür. Bu benzerlik, çoğu zaman doğu Avrupalıların lâtin harfleri kullandıkları zaman meydana gelen tipik bir örnektir. Buna göre yukarıda adı geçen benzerlikler hakiki hüviyet tesbitinde ölçü olamaz. Bilhassa, hele aşikâr birkaç benzemeyen nokta mevcut olursa. Birbirine benzeyen harfler arasında S-harfinin nisbetsizliği, K-harfinin sağ aşağı kısmı (büyük ve küçük k), Z-harfinin yazılış şekli ve t-harfinin yazılışında benzemiyen taraflar mevcuttur.

Yazı ve mektubun orijinalinin elimizde mevcut olmaması araştırmanızı güçleştirmiştir. Bu arada yazış sürati tetkik edilememiştir. Eğer bu mektup adı geçen satırların yazıldığı tarihte, Atatürk'ün elyazısına iyi bir örnek teşkil ediyorsa, yaptığımız araştırmalar neticesinde adı geçen satırların onun tarafından yazılmadığı tesbit edilmiştir.

Araştırma büro müdürü Gunnav Sandström tarafından yönetilmiştir. Evrakımız da bu mektupla iade edilmektedir.

Solna 1 Eylül 1965

(Gunnar Sandström / Nist Landin)

(Bu yazının çevirisi, "Yukarıdaki tercümenin ilişikteki aslına uygunluğu tasdik olunur" **kaydı ile Stockholm Büyük Elçiliği Konsolosluk şubesi tarafından tasdik olunmuştur.)**

Şimdi resmî hüviyete sahip bilimsel bir kurul, durumu bir kere daha gözden geçirmeli ve gerçeği kamuoyuna açıklamalıdır. Atatürk'ün el yazıları içinde hangileri sahtedir, hangileri değildir, ortaya çıkmalıdır. Ayrıca bu sahteciliklere neden başvurulduğu da belirtilmelidir.

Kaldı ki Atatürk'de el yazısı taklit edilerek ileri sürülen fikirlerin tersi de fazlasıyla mevcuttur.

14 Ağustos 1920'de Büyük Millet Meclisi'nde o tarihlerde Rus dostluğunun icabı olarak 1917 ihtilâlinin zaferini şöyle övüyordu:

"— Arkadaşlar, cümlenizin malûmudur ki, Birinci Dünya Savaşının son yıllarında Rusya içinde patlıyan devrim, insanların mutlak çoğunluğunu teşkil eden fa-

kir halk içinde, bilhassa bu halkın en çok eza, cefa ve ıstıraba maruz kalmış olan işçi sınıfı içinde, eskiden beri mevcut olan gerçek maksat ve amacı sosyalistliği ilân etti. Daha açık, daha belirli ve daha şiddetli bir surette ilân etti. Ve bütün insanlığın emperyalist ve kapitalist idarelerin zalim, baskı ve sömürücülüğünden kurtarılmasını bir hedef ittihaz etti ve son ameli noktası da bu gayeye bütün insanlığı iştirak ettirmek için teşebbüs alması idi. Ruslar, Çarın müstebit idaresi altında takibeden savaş yıllarının teyitettiği sefalet neticesinde bu hissiyatı azamî derecede benimsemişlerdi. Memleketlerinin gayet geniş olmasına ve birçok tabii şart ve tesirleri haiz bulunmasına istinaden bütün dünyanın emperyalistlerine karşı düşmanlıklarını ilân etmekten ve savaş açmaktan çekinmediler. Batı emperyalistleri de bütün kuvvetlerini, bütün kudretlerini, bütün vasıtalarını kendi aleyhlerinde kullandıkları halde, yaptıkları devrim hareketlerini bugüne kadar olgun bir başarıyla yaşatmıya muktedir oldular. Bolşeviklerin bilhassa son günlerde Lehistan dahilinde devam eden başarıları ve zaferleri cidden devrimlerinin pek mutlu, pek parlak ve pek önemli bir neticesidir. İslâmiyetin en yüksek kaide ve kanunlarını ihtiva eden bolşevizmin bizim dahi mevcudiyetimize kasdetmiş olan müşterek düşman aleyhinde, bugün kazanmış olduğu zafer, bizim için de teşekküre şayan bir neticedir..."

Yine Atatürk 20 Aralık 1921'de Ukrayna büyükelçisi General Frunse'nin itimat mektubunu verirken söylediği nutka şu nutukla cevap veriyordu:

"— Elçi hazretleri,

Ukrayna hükümetinin fevkalâde elçisini ve yiğit Kızıl Ordunun şanlı ve kahraman başkumandanını coşkun bir mutlulukla kabul eder ve dost Ukrayna milletini birçok defalar muzafferiyete sevk eden kıymetli askerlerini onun şahsında selâmlarım.

Hürriyetini, istiklâlini ve hayat hakkını zulme karşı savunanların dâvası olan kutsal ve haklı dâvamıza, Sovyet Ukrayna'nın gösterdiği ilgi ve sevgiden dolayı Türkiye halkı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi namına teşekkür ederim.

Emperyalizmin en şedit taarruzlarına hedef olan Türkiyeliler Karadeniz'in öbür tarafından aynı ihtiraslara karşı mücadele eden milletler bulunduğunu bilirlerdi. Aynı halde bulunmuş olmaktan doğmuş duygulardır ki, Ukrayna'nın müttefiki olan Rus Şuralar İttihadı ile Türkiye arasında kavi bir dostluk tesisine hizmet etmiştir. Son derecede çetin fakat o nisbette şanlı fedakârlıklar mukabilinde kendi mukadderatına sahip olmak hakkını kazanmış olan Rusya ve Ukrayna gibi Türkiye dahi hepimizin kuvvetlice kani olduğumuz veçhile toprağını yabancı istilâsından kurtarmakta, olgun ve tam bağımsızlığını âleme tanıtmakta gecikmiyecektir.

Elçi hazretleri, her iki memleket menfaatlerinin birbirinin aynı olduğunu bizim için pek hayati bir önemi haiz olan böyle bir anda teyit ederek Türkiye ve Ukrayna milletleri arasındaki dayanışmanın parlak bir gösterisini ortaya koyduğumuzdan dolayı size bilhassa müteşekkirim. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûme-

ti, Ukrayna ile Türkiye arasında doğrudan doğruya ve sıkı münasebetler tesisine bugüne kadar engel olan sebepleri idrak ve tamamen takdir etmektedir. Bu sebepler ortadan kalkar kalkmaz Ukrayna hükümetinin yüksek kişilerinden olan ve muzaffer ordusunun başkumandanı bulunan zatıâlilerini bir dayanışma ve yardımlaşma antlaşmasının akdi için göndermeğe izin vermek suretiyle hükümetinizin, deruhte ettiğimiz emrin başarısı hususunda gösterdiği ilgiyi sevinçle müşahede etmekteyiz.

Hükümet merkezimize gelmek hususunda kararınızın düşmanlarımızın bizi kati surette mağlûp zannettikleri ve daha doğrusu bütün dünyaya böyle zannettirmek istedikleri bir anda bize tebliğ edilmiş olması, Ukrayna'nın hakkımızda beslediği dostane hislere munzam bir delil teşkil ettiği cihetle bizi pek ziyade mütehassis etmiştir.

Elçi hazretleri, memleketimiz arasında siyasî, iktisadî ve harsi alanlarda derhal en sıkı bağların kurulmasından ibaret olan vazifelerinizin derhal gerçekleşmesinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin uhdesine düşen her şeyi yapacağına emin olabilirsiniz. Her ne olursa olsun ve her ne yapılırsa yapılsın bu bağlar hiçbir zaman gevşemiyecektir.

Türkiye'nin hayatî şartları en ziyade tehlikelerle çevrilmiş olduğu zaman dahi Karadeniz'in öbür tarafında sadık dost ve müttefikleri bulunduğunu hatırlıyabilir diye iradeylediğiniz cümleyi Türkiye halkı ve Büyük Millet Meclisi Hükümeti namına memnuniyetle ve teşekkürle senet ittihaz ederim. Buna mukabil Çar

boyunduruğundan kurtulmuş olan Rus ve Ukrayna milletlerinin ve her halükârda Türk milletinin sadakatine ve hiç sarsılmıyacak dostluğuna güvenebileceğini size temine müsaraat eylerim. Selâmınızı ve haklarındaki sitayişkâr övgülerinizi kendilerine derhal tebliğ edeceğim. Türkiye ordusu askerleri ve subayları ve kumandanları namına genç ve namağlup Kızılorduyu, cesur askerlerini, kıymetli subaylarını ve gayrî kabili mukavemet bir azimle mütehalli büyük amirlerini şahsınızda bir defa daha selâmlarım.

Türkiye ordusu da Kızılordu gibi ölmemek için yenmeğe karar vermiş olan bir milletin şeref ve istiklâlini müdafaadan ibaret olan mukaddes vazifesini her türlü azîm mahrumiyetler içinde ifaya mecbur olmuştur. Lâkin hak ve adlin nihaî zaferine iman galebeyi temin etmiştir. Sakarya muzafferiyetini kazanmak için en ufağından en büyüğüne kadar sevinçle çalışan Türkiye halkı ve ordusu, gerek muharebe esnasında ve gerek muharebeden sonra Rusya ve Ukrayna'da ve bütün doğu memleketlerinde izhar olunan muhabbetten bilhassa mütehassis olmuşlardır. İşbu tezahürat, Türkiye halkının Sakarya muharebesinde bilcümle Doğu kavimlerinin selâmeti için mücadele ettiğini mezkûr kavimlerin müdrik olduklarını isbat etmiştir.

Kati muzafferiyetimiz için izhar buyurduğunuz temennilerden dolayı Türkiye halkı, Büyük Millet Meclisi ve Hükümeti namına teşekkürlerimi tekrar eder ve iki milletin yekdiğerine samimi bir surette takarrübüne matuf olan vazifenizin tamamiyle muvaffakiyetpezir olması zımnında Hükümetimizin müzaheretine istinat edebileceğinizi bir daha temin eylerim."

Bunlar her büyük devlet adamında görülen politika taktikleriydi. Prensip çelişmezlikleri değildi. Politika taktiklerine ait sözler, gerçek düşünce ve istikametleri anlamaya yeterli değildir. Bu sözlere göre Atatürk'ü anlamaya çalışmak ciddi bir hareket olmazdı. O zaman hangi söz kimin hoşuna gidiyorsa Ata'yı öyle göstermeye kalkardı. Ve aslında Ata'yı değil kendi kanaatini göstermiş olurdu. Bütün bunların dışında Ata'nın geliş ve çıkış istikametiyle, yaptıklarının ve boyuna tekrarladıklarının büyük çizgisine bakmak lâzımdı. O çizgi Halkçıydı, ilimciydi, istismara karşıydı ve çalışmadan yanaydı. Zaten halkçı olunduğu zaman başka türlü olunmasına da imkân yoktu.

Tozdan dumandan hiçbir fikrin görünmediği, hislerin, ihtirasların ve menfaatlerin halk kütleleri aleyhinde cirit attığı bir sırada, mütevazı bir yazarın imkânları içinde Atatürk'ün üzerine eğilmek istedik.

ATATÜRK'ÜN YERİ:

Elbette sosyologlar, iktisatçılar çok defa derin ve geniş etüdlerle Ata'yı inceleyecekler ve Cumhuriyetin kuruluş yönünü daha kesin şekilde tayin edeceklerdir.

Şimdiye kadar böyle bir çalışmanın yapılmaması ve Atatürk'ün şuradan buradan kapılmış sözlerle her niyete göre başka biçimde gösterilmek istenmesi, Türkiye için çok zararlı olmuştur.

Her şeyden önce bugünkü iktisadî, siyasî ve sosyal dünya içinde Atatürk'ün yeri ve yönü ne taraftadır? Bunu hangi sıfatla anlatmak mümkündür?

Böyle bir tesbiti hiçbir politika endişesine düşmeden bilimadamlarımızın yapması lâzımdır.

Atatürk çeşitli gevezeliklerin istismarına uğramamalıdır. Gerçek Atatürk sevgisi ve gerçek Atatürk'çülük bizce bu istismarlara karşı çıkmak ve Atatürk'ün hüviyetiyle yönünü anlamakla mümkündür.

Küçük kitabımızın böyle bir araştırma hevesini uyandırmasını isteriz. Bizce Atatürk, meydan hatiplerinin nutuklarında değil, kendi konuşmalarında, kendi davranışlarındadır. Bu konuşmaların üzerindeki küller ve örtüler kaldırılmalıdır.

Büyük ve yetkili aydınlar! Atatürk'ün kim olduğunu ortaya çıkarmalı ve onun yönünü; yolunu bulmaya muhtaç Türk Milletine bir pusula olarak sunmalısınız.

ATATÜRK'LE İLGİLİ YAZILARDAN SEÇMELER

Büyük Nutuk

ATATÜRK'ün Büyük Nutku'nu mutlaka okuyunuz. Gün geçtikçe bu Nutkun manası Türkiye'de daha belirli bir hal almaktadır. Bugünkü toplum ve politik olaylar karşısında, bu Nutku bilenlerle bilmeyenler arasındaki fark büsbütün ortaya çıkacaktır.

Atatürk'ün Nutku'nu okuyanların sayısı çoğaldığı ölçüde, memlekette tazelenecek olan medeniyet imanı, birçok ters davranışları frenleyecektir.

Miting kürsülerinde konuşanların taviz döküntüleriyle dolu sözleri, Atatürk'ün Nutku'ndaki belli bahisleri derhal aklımıza getirecek ve onlara Büyük Kurtarıcının ağzından hitap etmek cesaretini bize verecektir.

Her riya ve yalana yapıştırılacak şamarın cinsi orada gösterilmiştir.

Onlar hiçbir şekilde Ata'yı inkâra yeltenemeyecekleri için, önlerine konan vesika karşısında susmaya mecbur olacaklardır.

Bugüne kadar Cumhuriyetin ilkelerinden ayrılma yolunu tutanlara gereken cevabı bütün şiddetiyle veremeyişimi-

zin sebebi, bu muhteşem eseri gerektiği şekilde okumayı ihmal etmiş olmamızdır.

Nutuk da, onun eseri olmasa, ölümünden kırk dört yıl sonra Fikret'in takibata uğrayan şiirine belki de akibet arkadaşı olurdu.

Bakın, Atatürk, Büyük Nutku'nda, tekkelerin kapatılma konusunda ne diyor:

"Bunca yüzyıllarda olduğu gibi, bugün dahi, kavimlerin bilgisizliğinden ve taassubundan faydalanarak binbir türlü siyasî ve şahsî maksat ve menfaat sağlamak için dini âlet ve vasıta olarak kullanmak teşebbüsünde bulunanların, içeride ve dışarıda mevcudiyeti, bizi, ne yazık ki hâlâ bu yolda konuşmak zorunda bırakıyor.

İnsanlıkta, din hakkındaki duygu ve bilgi, her türlü hurafeden sıyrılarak hakiki ilim ve fen nuriyle temizlenip mükemmel oluncaya kadar din oyunu aktörlerine her yerde rastlanacaktır.."

Bugün her menfi hareketin orada daha önceden görülerek verilmiş cevabı vardır.

Bütün Türk aydınları bu eseri okudukça, kendilerini daha kuvvetli hissedecekler ve bu kuvvete karşı gelmek istiyenler, Türk aydınının maneviyatında Atatürk'ün şahsına çarparak kırılıp yok olacaklardır.

(Milliyet 11.11.1959)

Ata

ELDİVEN giymiş cüzzamlı gibi yıllarca parça parça dökülen her manevî sefaletin üzerine Ata'ya sarıldık. Ata artık inancımız değil, birbirimizi aldatma yarışında dil pelesengimizdi. Kale kapısı arkasında çöp tenekesi karıştıran kedi yavrusu gibi, onun sözlerinin arkasına gizlenir, her türlü rezaleti öyle çevirirdik...

— Büyük Atatürk'ün de dediği gibi...

Bu başlangıcı duyduğum zaman ürperirdim. Bilirdim ki Atatürk'ün bir sözü daha barutsuz kalmış bir palavra topuna cephane olarak kullanılacak...

Yıllar böyle geçti yıllar...

İş o raddeye geldi ki Ata'nın sözleri, muhtevasını kaybetmiş bir klişe halinde çeşit çeşit uğursuzun ağzından bir o yöne bir bu yöne sallanmaya başladı...

— Büyük Atatürk'ün de dediği gibi...

Ve çalışıyorlardı...

— Büyük Atatürk'ün de dediği gibi...

Ve soyuyorlardı...

— Büyük Atatürk'ün de dediği gibi...

Ve cinayetler işliyorlardı...

Önceleri bir bayram nutku duası gibi, önemini kaybetmiş bir formalite olarak kullanılan bu sözler, gitgide ışıklı bir mucizeyle dikkatlere takılmıya başladı... Evet, Atatürk, memleketin başındakiler, gaflet, dalalet ve hatta hiyanet içinde bulunabilirler, demişti... Atatürk'ün sözleri, rahat günlerin üzerine ektiği kayıtsızlık tozlarından silkinmiş, pırıl pırıl yanmıya başlamıştı...

Gerine gerine Atatürk'ten bahsedenler, şimdi onun sözlerinden ürküyorlardı.

Gençliğe hitabesini yayımlamak suç olmuştu... Geçen yıl bu tarihte büyük nutku yayımlamağa başlamıştık. Nutkun bitimi 28 Nisanla 27 Mayıs arasına rastladı. Nutuk gençliğe hitap ederek sona eriyordu. Gazeteyi kapattılar ve bu hitabenin yayımlanmasına müsaade etmediler. Elden ele gizlice bir ihtilâl beyannamesi gibi dolaşıyordu bu hitabe.

— Büyük Atatürk'ün de dediği gibi...

Hayır, artık onun adını anacak ve onun arkasına gizlenecek durumları kalmamıştı...

Şimdi Ata Kuvayı Milliye'nin başındaydı ve onlar ihanet cephesinde suikastlar hazırlıyorlardı... Ve Ata tekrar galip gelecekti.

Atatürk sokak politikasının ağzına kaşık olmaz. Atatürk'e karşı gelinmez. Atatürk'le oynanmaz. O müsbet ilim, medeniyet ve hürriyet demektir.

(Milliyet 10.11.1960)

Atatürk Cumhuriyeti Kurduğu Zaman...

BİRİNCİ Cumhuriyetin kuruluşunun 38'inci yılını, İkinci Cumhuriyetin kuruluşunun da dördüncü gününü kutluyoruz.

Birinci Cumhuriyet doğduğu zaman gerçekten cumhuriyetçi, halkçı, devrimci, devletçi, lâik ve milliyetçiydi[1]*. Milliyetçiydi, çünkü emperyalist devletlerin sömürgeciliğine karşı millî bir hareketten doğmuştu. Laikti, çünkü yüzyılların beyinleri uyuşturan afyonlu hurafelerinden sıyrılarak şahlanmak zorundaydı. Devletçiydi, çünkü herkesin çalışması ve toplumdaki oportünist azınlığın başkalarını istismar ederek reformları dejenere etmemesi lâzımdı. Üretim maddeleri devletin elinde olacak ve insanlar başka insanlara değil, kendi devletlerine çalışacaklardı. Sermaye geleneği olmayan gencecik bir devletin plânlı bir şekilde kalkınması için başka çâre yoktu. Devrimciydi, çünkü menfaat kliklerinin arkasına sığındığı kokmuş gelenekleri ve saplantıları ilmin ve aklın ışığı altında yıkıyordu. Halkçıydı, çünkü bütün hayatını bir*

(1) Bu umdeler bugünkü C.H.P.'nin değil, Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyetin umdeleriydi ve maalesef önce bu umdelere C.H.P. ihanet etti.

halk hareketine borçluydu. Kendi toprakları üzerinde hür ve eşit olmak isteyen insanların tüm saadeti, zümre menfaatlerinin çok üzerindeydi. Cumhuriyetçiydi, çünkü millî bir silkinişle istilâ ordularını kovan halk kitleleri, eski yosunlu çemberleri kırarak yepyeni bir yolda kendi şahsiyetini ancak bu şekilde bulabilir, bu şekilde yükselebilir, bu şekilde "imtiyazsız ve sınıfsız" olabilirdi.

Onuncu yılda vurulan trampetalar ve öten borular bu büyük savaşın zaferini ruhlarda tazeliyordu.

Sonra ne oldu? Önce cumhuriyet anlayışına feodalite hâkim geldi. Sözde eşit ve hür olan insanlardan bir kısmının köylerle birlikte alınıp satılmasına devam edildi. Arkasından halkçılığa bir iptal zarbı çekildi. Devlet hastahaneleri forslu zevata daha çok itibar gösteriyor, karakollar mevki sahiplerine nazik davranıyor, imkânı olanların çocukları daha iyi okuyordu. Halk ise gelirini ödediği resmî dairelerin kapılarından:

— Bir daha gelirsen bacağını kırarım, diye kovuluyordu.

Devrimcilik de söndürülmüştü. Cumhuriyeti cumhuriyet yapan dinamik fikirler küllendiriliyordu. Halkçılığı, cumhuriyetçiliği, devletçiliği gerçek şekilde tutmak hoşa gitmiyordu.

Devletçilik ise ağıza alınmaz olmuştu. Yavaş yavaş para imkânlarına kavuşanlar, rüşvetlerle, ortaklıklarla devletçiliği bozmuşlardı. Sonunda bu tez akademik plândan dahi tamamen kaldırıldı.

Devletçiliğe ait iktisat kitaplarının okutulması yasak edildi. Bu alandaki her türlü düşünceye ambargo konuldu.

Nihayet lâiklik de bir kuru kelime olarak kaldı. Milliyetçilik ise sâdece bir miting nutku çeşnisi hâline düştü. Cumhuriyetin doğmasına sebep olan hareket yönünü şaşırmıştı.

Peki, bu şaşırmadan faydalanan kimlerdi ve neden başlangıçtaki gidişi bozmuşlardı?

Bunu bugün Devlet Plânlama Dairesinin istatistikleri açık açık göstermektedir.

Türkiye'nin millî gelirinin yüzde otuz sekizi, nüfusun yüzde ikisine gitmektedir. Şayet cumhuriyet ilk çıkış noktasına ihanet etmeseydi, nüfusun yüzde ikisi millî gelirin yarısına yakın kısmını kendi cebine indiremezdi. Yüzde iki, yüzde doksan sekize ağır basmış, cumhuriyetçiliği de, lâikliği de, milliyetçiliği de kenara iterek, hürriyet terâneleri içinde kendi çıkarına uygun, Türkiye'yi parçalayıcı ve batırıcı bir ayak oyunu sistemi yaratmıştı.

Asıl suçlu bu yüzde ikilerdi, fakat onlara cephe alanlar suçluymuş gibi gösteriyorlardı. Ve hukuku da, demokrasiyi de, devleti de, kendi şahsî çıkarları için korkunç şekilde bozuyorlardı.

İş nihayet ihtilâle geldi dayandı. Başka hiçbir çıkar yol kalmamıştı. Halk kitlelerini uyutmuşlar, parlâmentoya hâkim olmuşlar, kendilerini koruyacak hukuk dışı kanunlar çıkarmışlardı.

Birinci Cumhuriyet kendisine şahsî menfaatleri için ihanet edenler yüzünden, beklenen hamleleri yapamadan tarihin malı oldu.

Bugün İkinci Cumhuriyetin ilk haftası içindeyiz. İkinci Cumhuriyet de, Birinci Cumhuriyeti ihtilâlle noktalanmaya götüren sebeplerin mirası üzerinde oturmaya niyetliymiş gibi görünüyor.

Osya biz isteriz ki bayramlarda borular çalınca, trampetalar vurunca bu gerçekten cumhuriyetçiliğin, halkçılığın, devrimciliğin, devletçiliğin, lâikliğin ve milliyetçiliğin zaferini müjdelesin. Ağaların adam alıp sattığı bir cumhuriyetçiliği, insanların işsiz ve itibarsız dolaştığı bir halkçılığı, fikirlerin yasak olduğu bir devrimciliği, bahsinin ihanet diye adlandırıldığı bir devletçiliği, yobazlığın ön plâna çıktığı bir lâikliği ve bu keşmekeş içindeki bir milliyetçiliği, borular ve trampetalar müjdeleyemez. Onuncu yıl bayramını aratmayan bayramlar istiyor ve bekliyoruz.

(Milliyet 29.10.1961)

Atatürk

HER zaman aklıma takılır durur; acaba biz Atatürk'ü ve Atatürkçülüğü tam olarak gerçekten anlayabildik mi?

Bana kalırsa biz Atatürkçülüğü suni ve soğuk bir edebiyatla daima biraz havada bıraktık. Hayat duruma ayak uydurmaktan ibarettir, cinsinden inançsız bir şark oportunizmiyle, kelime salkımlarından ibaret mübalâğalı methiyeler sıraladık, nutuklar söyledik, şiirler yazdık... Ancak bunların yarısı, kanımızda duyduğumuz bir imanın gösterisinden çok, bir modanın icabı olduğu içindi. Şayet moda başka türlü olsaydı, ayni insanların bir kısmı, ayni şeyleri padişah veya başkası için de söyleyebilirlerdi.

Oysa Atatürkçülük bütün tarihimizde ilk radikal ve rasyonel harekettir. Buna ya inanılır ya inanılmaz. İnanınca bu dinamizmi alev alev yaşatmak gerekir. Ama sade nutukla, edebiyatla değil, fiiliyat ve tatbikatla... Bugün Türkiye Atatürk'ün yoğurduğu mayadan çok uzaklaşmıştır. Hazreti Muhammed'in adını sayıklıya sayıklıya kiliseye giden şaşkınlar gibi, Atatürk'ü dilimizden düşürmeden, Atatürkçülükle taban tabana zıt bir davranış içindeyiz.

Bu da Atatürk'ü ve Atatürkçülüğü anlamadan bir moda olarak bellediğimizi gösterir.

Atatürk büyük kütlelerin menfaatini temsil eden insandı. Onun sağlığında okul bahçesinde toplanır, gırtlağımız patlayıncaya kadar bağırırdık:

— İmtiyazsız sınıfsız birleşmiş bir kitleyiz.

Bugün sınıflar var, bu sınıfların içinde imtiyazlı olanlar var ve maalesef birleşmiş bir kitle değiliz artık...

Üstelik de imtiyazlı sınıfları tenkidden münezzeh tutan maddeler yerleştirilmiş kanunlarımıza...

Elbette Atatürk, kurtardığı memleketin ve kurduğu Cumhuriyetin, devlet talancılığının şampiyonları yüzünden bu hale düşmesini istemezdi.

Atatürk'ün ölümünden sonra öylesine bir mugalâta ve yalan devri başladı ki, gele gele nihayet ihtilâlle de düzeltemediğimiz bir garip keşmekeşin içine düştük.

Anlamıyoruz ki Atatürkçülük aklın icabını yapmak demektir. Anlamıyoruz ki Atatürkçülük halk istismarcılığına karşı olmak demektir. Bu prensipleri gayri meşru menfaatler sağlamak için çiğnediğimiz müddetçe Türkiye'nin ayakta durmasına imkân yoktur.

Atatürk zannedildiği gibi bir moda değildi. Onun prensipleri yerçekimi kanunu gibi, gravite kanunu gibi, devleti devlet yapan formüllerdi. Bu formüllerden bir tanesini kenara itmek, Süleymaniye'nin kubbesindeki kilit taşını çıkarmak gibi birşey olurdu, çökertirdi devleti...

Bu şarkçılık, bu anlayışsızlık, bu inançsızlık... Methiyeleri söyleyip, bıyık altından gülerek avanta formasına yatmak... Vermeden, daha çok ve daha çok almak... Toplumu soymak... Ve sonra gene methiyeler söylemek...

Yalnız bir noktada aldanıyorlar. Kubbenin altında kalıp ezilmek istemiyenler, mutlaka onu tutacak ve kilit taşını yerine oturtacaklardır. Yaşamak için Atatürk'ün yolundan gitmeye mecburuz biz. Bu yolu ne kadar sapıtmışsak, dönüş de o kadar kuvvetli olacak ve bu dönüşün zorluğuna dayanamıyanlar, sonunda yok olacaklardır.

En akıllıca hareket bu yola bir an evvel tekrar dönmektir. Çünkü geciktikçe, bu gecikmiye sebep olanlar çok daha büyük facialarla karşılaşabilirler.

Şimdiye kadar bunun tersi olmadı. Atatürk'ü ve Atatürkçülüğü içten içe inkâra yeltenenler ergeç mutlaka çarpıldılar. Bundan sonrakiler için de akıbet daha başka türlü olamaz.

(Milliyet 10.11.1961)

Gerçek

HER 10 Kasımda bütün gazete yazarlarının Atatürk hakkında yazmaları artık bir teamül haline geldi. Kimimiz:

— Ah, o ne büyük adamdı, diye dövünüyoruz.

Kimimiz:

— Ah o şimdi olacaktı, diye özlem gözyaşlarıyla çırpınıyoruz.

Kimimiz de:

— O öldükten sonra biz battık, diye kendi kendimize veriştiriyoruz.

Ben de bunların hepsini Ata'nın bundan önceki ölüm yıldönümlerinde yazdım. Aslında bu dövünmeler, bu çırpınmalar, bu karamsarlıklar hiçbir işe yaramıyor. Bütün bu söylenenlere:

— Doğru, diye diye her yıl Atatürk'den biraz daha uzaklaşıyoruz.

Hepimiz bu kadar Atatürk'çüyüz de, gitgide ondan büsbütün kopar olmanız neye? Mesele burada.

Ya biz Atatürk'ü bilmiyoruz, ya Atatürkçülük numarası yapıyoruz. Galiba ikisi de var biraz...

Atatürk Cumhuriyetçiydi, halkçıydı, devletçiydi, devrimciydi. lâikti ve milliyetçiydi...

Şimdi bir de bizim durumumuza bakalım.

Biz Cumhuriyetçi miyiz?

Eh belki ama Cumhuriyetçiliği fikir olarak işlediğimiz yok. Ne tam olarak Osmanlı kalıntılarını, ne feodalite artıklarını, ne de toprak köleliğini temizleyebildik.

Biz devletçi miyiz?

Devletçi olmak şöyle dursun, devletçiliğin düşmanıyız. Daha evvelki gün Başbakan Yardımcısı:

— Adam Smith bile bundan daha liberal olamaz, diye bağıra bağıra övünüyordu.

Biz Halkçı mıyız?

Kat'iyyen değiliz. Köy Enstitülerini kapattık. Halkevlerini kapattık, hattâ halkçılığı suçlar olduk. Atatürk'ten sonra halkın dertlerini, halkın gerçeklerini ortaya koymaya kalkan kaç şair, kaç yazar mahkemelerde süründü durdu.

Biz devrimci miyiz?

Ne münasebet... Atatürk'ten sonra bir tek devrim yapmadığımız gibi yapılmış olanları da tersine çevirdik. Gizli sübyan okulları açtık, hurafe edebiyatını müesseseleştirdik, hiçbir yeni fikre iltifat etmedik.

Biz lâik miyiz?

Çok şüpheli... Halk Partisi bile bu oyunu kırmak için zavallının beline kaç balyoz indirdi.

Biz milliyetçi miyiz?

İri iri konuşma, adam yumuldamada ve nutuk atmada evet. Fakat orman yakarken, birbirimizi kazıklarken ve şahsî menfaatlerin üzerinde tutarken hayır...

Hem Atatürk için ah vah et, hem onun prensiplerinden

bir tanesine bile bağlanma... Elbette memleket ıztıraptan ıztıraba sürüklenir.

Türkiye Cumhuriyetinin temelleri bu prensipler üzerine atılmıştı. Bu temelleri yıkınca binanın çökmesi mukaddердir.

Bir yandan temeli kazmala, bir yandan:

— Alı Atatürk, tavan kafama geçiyor, neredesin, diye sızlan.

Hazin olduğu kadar komik bir durumdur bu... Ve en acısı, bunları göre göre her 10 Kasımda koroya katılıp:

— Atatürkçüyüz, nakaratını tekrarlamak...

Kuzum Allahaşkına neremiz Atatürkçü bizim? Dünyada kimseyi kandıramadığımıza göre kendi kendimizi mi kandırıyoruz? Bugün Atatürkçü devletler var, fakat maalesef biz onların en arkasında bile değiliz.

(Milliyet 10.11.1962)

Atatürkçülük ve içyüzü

MİLLÎ bayramlarda yolların bir yanından öteki yanına üstü kırmızı yazılı beyaz bezler asarlardı. Bunlardan bir tanesi de şuydu: "Düne iyi bak, bugünü iyi anlarsın."

Bakmasını bilmedikten sonra düne bak, bugüne bak, yarına bak, neyi anlıyacaksın?

Osmanlı İmparatorluğu niçin yıkıldı, niçin Atatürk devrinin özlemi hâlâ içimizde titriyor, niçin bugün bir şaşkınlık, bocalama içindeyiz?

Bunun bize kalırsa bir tek sebebi vardır: Biz parlak sözleri söylemesini pek iyi beceriyoruz da, istatistiklerle düşünmesini kativyen sevmiyor ve bütün derdin fakirliğimizden geldiğini bir türlü anlamak istemiyoruz.

Memleket olarak gerekli üretimi yapamıyoruz biz. Osmanlılıktan kalma bir hastalık bu. Osmanlılar bir çeşit yağmayı teşkilâtlandırmışlardı. Başları sıkıştıkça akına çıkar, kuşattıkları şehirler için askerlere:

— Yağma payı sizin, vergi payı bizim derlerdi.

Yağma bittikten ve krallık vergiye bağlandıktan sonra geri dönerlerdi. İmparatorluk aslında fazla bir kalkınma gös-

teremediği halde, bundan genişleyip büyüdü. Osmanlılarda yaratma ve alıp satma; yani ne üretme, ne de ticaret fikri pek yoktu.

İkinci Viyana'dan sonra akınlar netice vermez olunca gayet tabii çöküntü başladı.

Atatürk, Osmanlı talancılığını yaratıcılıkla değiştirmek istemiş insandır. Bizce onun devrimi aslında buradan gelmektedir. Ne çare ki bu yaratıcılık çağımızın modern iktisat metodlarıyla geliştirileceğine, on sekizinci yüzyılın köhneleşmiş sınıflaşma zihniyetine yöneldi. O devrin şartlarıyla bu devrin şartları aynı olmadığı için, çıkmaza girdik.

Biz fakiriz ve üretim gücümüzü gerektiği gibi kuvvetlendirip değerlendiremiyoruz. Bunu gerçekten anlayıp başarıncaya kadar da daha binbir türlü manasız ve faydasız sıkıntılardan geçip duracağız.

Politikacılar ikide bir de:

— Atatürk reformları tam manasıyla halka hiçbir zaman mal olmamıştır, diye iddia ederler.

Bu iddianın arkasındaki sinsi gerçeği de kimse bulup çıkarmak istemez.

Kazançlar halkın gözünden daima saklanmıştır. Sermaye, kâr ve spekülâsyon hesapları üzerinde Türk aydınları uzun zaman konuşturulmamıştır. Ancak muayyen çevrelerin sarfiyatını halktan gizlemek mümkün olamamıştır. Halk ise bu sarfiyatın doğurduğu dansöz, şampanyalı üstünlüğü tenkid etmek için kıvranırken, olaylara iktisadî açılardan bakmasını bilmediği için, elindeki tek kitabı olan Kur'an'a dayanmak zorunda kalmış ve:

— Bunların yaptığı gâvurluk, demiştir.

Böylece halk gerici ve hesaplarını halktan saklıyarak da-

ha ince bir hayat yaşıyanlar da medenî ve Avrupalı addedilmişlerdir.

Atatürkçülük, halkın, sarfiyatı da "gâvurlukla" itham etmekten vazgeçerek mubah görmesi için alet edilmek istenmiştir.

Politikacılar bir yandan ince hayat yaşıyan sınıfa mensup oldukları halde, bir yandan da halkın bu, ister istemez dine dayanarak yapmak zorunda kaldığı tenkidi demagojilerle desteklemişlerdir.

Halkın haklı tenkidini, dinî kıstaslardan kurtarıp iktisadî kıstaslara çevirecek bir kadro çıkmamıştır.

Bu kadro çıktığı zaman Atatürk'ün reformları da, Atatürkçülük de, demokrasi de, üretim gücünü nasıl arttırmak gerektiğinin yolları da yerli yerine oturacaktır.

Mesele sapı samanı birbirine karıştırıp her yıl 10 Kasım'da Atatürk, diye yanıp yakılma değil, bu kadroyu meydana getirebilmededir.

(Milliyet 10.11.1963)

Atatürk'ü de takip edemezsiniz ya...

ÖNÜMÜZDEKİ yıllarda Atatürk'e nasıl ihanet edildiği, tek taraflı ve daha çok yabancı menfaatlerine uyan korkunç propagandalarla halkın nasıl kandırıldığı ve Abdülhamit'le, Meşrutiyet devrindeki komprador siyasetine dönülerek, iç ve dış menfaat grupları tarafından memleketin nasıl ziyan edilmiş olduğu daha çok anlaşılacaktır.

Bencil ve bilgisiz demagogların yarattığı bu uğursuz akıma karşı, hasır altı edilmek istenen Atatürk ilkeleri, genç kuşakların ve dürüst aydınların direnişiyle yeniden günümüzün en olumlu aksiyonu haline gelmeye başlamıştır.

Atatürk'ün Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras, seksen bir yaşında olmasına rağmen, Atatürk devrinden sonra yetişen ve zorla sapıklaştırılmak istenen birçok yirmi yaş gencinden bir milyon kere daha genç ve dinç bir düşünce dinamizmiyle şunları söylemektedir:

"C.H.P. kurulurken sosyalist ilkeleri programına geçirmeye çalıştık. Herkesin sâyi ve kabiliyeti nisbetinde müstefit olması prensibini koydurduk. Emek ve kabiliyete göre gelir, sosyalizmin en ilkel prensibidir. Ama Hasan Saka gibi libe-

raller karşımıza çıktı. Atatürk, görüşleri uzlaştırmaya gitti. Prensip, programda aynen kaldı, fakat sulandırıldı. Sosyal emniyet ise programda yoktur. Sonradan koyacaktık."

"Atatürk'ün cihanda sulh, yurtta sulh prensibi, manâsını bilmeden kullanılıyor. Aslında bu prensip sosyalist bir görüşü ifade eder. Cihanda sulh, barışın ortak savunulmasını, kollektif barışı temsil eder. Kollektif barış fikrini Litvino ile birlikte ortaya attık. Birleşmiş Milletler bu görüşe uygundur. Yurtta sulh ise, sınıf mücadelelerinin keskinleşmesine sebebiyet vermeden, ahenkli bir sosyal emniyet düzeni içinde kalkınma hedefini gütmedeydi. Cumhuriyetin ilk yıllarında sınıflar tam teşekkül etmemişti. İptidaî halde zenginler vardı. Sınıf şuuru pek gelişmemişti. Burjuva yaratma sevdası bir takım aptallıkların sonucudur. Ve Atatürk'ün yurtta sulh prensibine muarızdır."

Bu sözlerin ışığı altında şu veya bu şekilde Atatürk'e karşı düşmanlığın sebepleri daha iyi ortaya çıkıyor değil mi?

Tevfik Rüştü Aras devam ediyor:

"... Atatürk bana şunları söyledi: "Bir komünist partisi kurdurdum. Ben partiye girmedim. İsmet, Ali Fuat ve Fevzi Paşa'lar partiye girdiler."

"Kurtuluş Savaşının ilk günlerinde zayıftık. Hilâfet de, Enverciler de karşımızdaydı. Batı ülkeleri bize hayat hakkı tanımıyordu. Atatürk: "Bizi dünya tanımazsa komünistlerle birlik olur, kurulan yeni dünyada yerimizi alırız. Fakat memlekete yabancı eli sokmayız. Görüşümüzde samimiyiz, bu bir oyun değildir. Ama ne olursak biz oluruz, aslâ yabancı eli karıştırmayız." diyordu..."

Tevfik Rüştü, Atatürk'ün emriyle Sovyetler Birliğine nasıl gittiğini, aylarca nasıl kaldığını ve kominterne katılma-

mız için hangi çalışmaları yaptığını da anlatıyor. O tarihte kominterne Stalin'in muhalifleri hâkimmiş ve bizi almamışlar. Tevfik Rüştü:

"Samimî idik, alsalardı kominterne girecektik" diyor.

Bütün bu gerçekler Türk halkından saklanmış ve Atatürk ilkelerinin düşmanları, Atatürk'ün gerçek eğilimlerinin ortaya çıkmasından fevkalâde korkmuşlardır. Atatürk, ölümünden sonra bunun böyle olacağını az çok tahmin ediyordu. Netekim Cumhuriyetin 1. yıldönümü münasebetiyle Ulus gazetesinde yayımlanan ünlü Bursa nutkunda şöyle demişti:

"Türk genci, inkılâpların ve rejimin sahibi ve bekçisidir. Bunların lüzumuna ve doğruluğuna herkesten çok inanmıştır. Rejimi ve inkılâpları benimsemiştir. Bunları zayıf düşürecek en küçük veya en büyük kıpırtı ve bir hareket duydu mu, bu memleketin polisi vardır, jandarması vardır, ordusu vardır, adliyesi vardır, demiyecektir. Hemen müdahale edecektir ve kendi eserini koruyacaktır. Polis gelecektir, asıl suçluları bırakıp, suçlu diye onu yakalayacaktır. Genç, "Polis henüz inkılâp ve Cumhuriyetin polisi değildir" diye düşünecek, fakat asla yalvarmayacaktır. Mahkeme onu mahkûm edecektir. Gene düşünecek. "Demek Adliyeyi de ıslah etmek, rejime göre düzenlemek lâzım" diyecek. Onu hapse atacaklar, kanun yolunda itirazlarını yapmakla beraber, Meclise telgraflar yağdırıp haklı ve suçsuz olduğu için tahliyesine çalışılmasını, kayrılmasını istemiyecek... Diyecek ki: "Ben iman ve kanaatimin icabını yaptım. Müdahale ve hareketimde haklıyım. Eğer buraya haksız yere gelmişsem, bu haksızlığı meydana getiren sebep ve âmilleri düzeltmek de benim vazifemdir."

İşte benim anladığım Türk genci ve Türk gençliği."

Özgür düşünceyi savundukları için memleketin en ünlü yazarlarını pazar sabahı saat yedi buçukta ciplerle gelip evlerinden almaya kalkan polis dostlar, devrimleri hırpalamak için her türlü baskıyı kullanan demagoglar, onların emirlerine girmeyi ve menfaatlerine hizmeti İstanbul'da kalmak için tercih eden birkaç savcı memur, bu nutuk hakkında ne düşünüyorsunuz siz?..

Atatürk iyi görmüş... Kendisine kimlerin ihanet edeceğini ve kimlerin rejimi ayakta tutmak için savaşacağını iyi biliyormuş. Nasıl savaşması gerektiğini de, aman okunmasın diye peşine düştükleri Babeuf'ün kitabından çok daha güzel öğretiyor.

(Milliyet 2.11.1964)

O konuştukça

"HER şeye rağmen muhakkak bir nura doğru yürümekteyiz. Bende bu imanı yaşatan kuvvet, yalnız aziz memleket ve milletim hakkındaki pâyansız muhabbetim değil; bugünün karanlıkları, ahlâksızlıkları, şarlatanlıkları içinde sırf vatan ve hakikat aşkıyla ışık serpmeye ve aramaya çalışan bir gençlik gördüğümdendir."

Atatürk bu sözleri 1918 yılında Ruşen Eşref'e verdiği bir resmin altına yazıyordu.

"Muhterem gençler, hayat mücadeleden ibarettir. Bundan dolayı hayatta yalnız iki şey vardır: Galip gelmek, mağlûp olmak. Size, Türk gençliğine tevdi ettiğimiz vicdan emaneti, yalnız ve daima galip olmaktır. Ve eminim daima galip olacaksınız. Milletin yükselme şartları için yapılacak şeylerde, atılacak adımlarda katiyen tereddüt etmeyin. Milleti yükselme yoluna götürmek için dimağlarınıza, mâlûmatınıza, icabederse bileklerinize, pazularınıza, bacaklarınıza müracaat edecek, fakat neticede mutlaka ve mutlaka o gayeye varacağız."

18 Mart 1923 günü Atatürk Tarsus gençliğine hitap

ederken söylüyordu bunları. Ve bu sözler 23 Mart 1923 tarihli Hakimiyeti Milliye gazetesinde yayımlanıyordu.

"Gençlerimiz ve münevverlerimiz ne için yürüdüklerini ve ne yapacaklarını evvelâ kendi dimağlarında iyice tekarrür ettirmeli, onları halk tarafından kabule, hazma yarar bir hale getirmeli, onları ancak ondan sonra ortaya atmalıdır. Ben çok ümitliyim ki gençlerimiz bunu yapacak derecede yetişkindir. Biliyorum ki ihtiyarlarımız gibi gençlerimizin de tecrübeleri vardır. Zira milletimizin yakın senelere ait gördüğü elemli dersler, yakın senelerin en yüklü hâdiseleriyle dolu oluşu, devrimizin gençlerini eski devirlerin ihtiyarları kadar, belki onlardan fazla vak'aların şahidi, binaenaleyh gençlerimizi ihtiyarlar kadar tecrübe sahibi yaptı. Her hangi gencimiz yaşadığı devrin belki üç misli yaş sahibi addedilebilir, onları da ihtiyarlar gibi tecrübeli sayabiliriz. Gençlerimizin gördükleri bu tecrübelerden istifade ederek faal, memlekete hizmet eder ve azm-ü imanla mücehhez olarak vazifelerini bihakkın yapacaklarına eminim.

Fakat bütün iyi niyete, gösterilen bütün sebata, azim ve metanete, gösterilen bütün birlik ve bağlılığa rağmen yine en güzel, en isabetli, en doğru zihniyetleri ve idealleri bozmaya çalışacak insanlara tesadüf edilecektir. Öylelerine karşı bütün millet fertleri çok şiddetli mukabelede bulunmalıdır. Hepimiz için öylelerine karşı kahredici "Kitle-i vahdet" şeklinde tecelli etmekliğimiz en zarurî bir vicdan lâzımesidir. Zira bu hususta müfsitlik yapacak insanlara müsamaha göstermek, ülüvvücenap ibraz etmek, terbiye eseri değil, belki bir milletin, saadetine, şerefine, namusuna göz dikmiş insanlara müsamahadır ki hiçbir vakit, hiçbir fert buna müsaade edemez. Hiç kimse buna müsaade etmek hakkına mâlik değildir. Ve siz de olmamalısınız."

Bu sözler de 26 Mart 1923'de yine Hakimiyeti Milliye'de yayımlanıyordu.

Bütün bu büyük savaşın sonunda dayanması gereken temeli Atatürk şöyle belirtiyordu:

"Siyasî ve askerî zaferler ne kadar büyük olursa olsun, iktisadî zaferle tetviç edilemezse, husule gelen zaferler pâyidar olmaz. Az zamanda söner..."

"Bir milletin kültür seviyesi üç sahada: Devlet, fikir ve ekonomi sahalarındaki faaliyet ve başarıları neticelerinin hasılasıyla ölçülür..."

"Yeni Türkiye Devleti temellerini süngü ile değil, süngünün dahi istinat ettiği iktisadiyatla kuracaktır. Yeni Türkiye Devleti cihangir bir devlet olmayacaktır; fakat Yeni Türkiye Devleti iktisadî bir devlet olacaktır..."

"Bu vatan, çocuklarımız ve torunlarımız için cennet yapılmaya lâyıktır. Bu, iktisadî faaliyetle olacaktır..."

Zannediyorum ki Atatürk'ü bugün, bu sözleri söylediği zamankinden çok daha fazla anlıyoruz. Kendisinden bir hayli uzaklaşmış olmamıza rağmen.. Şayet o vakitler anlasaydık, bu kadar uzaklaşamazdık. Şimdi daha iyi anlamaya başladığımıza göre kendisine en arzuladığı şekilde lâyık olabileceğiz demektir.

(Milliyet 10.31.1964)

"ATATÜRK'ÜN SOSYAL GÖRÜŞLERİ"NİN BİRİNCİ BASKISI İÇİN YAZILANLAR

— Çetin Altan bu küçük kitabıyla çok büyük iş yapmış: Atatürk'ün bütün söylevlerini, demeçlerini, konuşmalarını tarıyarak sosyal görüşlerini toplamış. Okuduğunuz kitap yazılmaktan çok derlenmiştir. Bunun içindir ki daha sağlam bir anlam kazanmıştır. Çünkü yazarların yaptıkları yorumlar daha tereddütlü tartışmalara götürebilir. Çetin Altan kendi kalemiyle geniş yorumlara gitmekten kaçınmış, daha çok belgeleri konuşturmuş. Ancak bu belgelerin gelişigüzel bir çalışmayla derlenmiş olmadıkları da açıktır. Atatürk'ün sosyal görüşlerini birleştirirken sosyal hayatın her kesiminde söylenmiş fikirlerin kitap sonuna kadar bir bütünü tamamlamasına dikkat edilmiştir.

Çetin Altan'ın çok ilgi çekici kitabı Atatürkçülük eyleminin sosyal anlamını araştıranlara kapılar açıyor.

(28 Şubat 1965) Cumhuriyet

İlhan SELÇUK

* * *

Gerçek bağımsızlığın, ekonomik bağımsızlıkla sıkı sıkıya bağlantısının önemi, geç de olsa yurdumuzda kabullenildi. Devrimden bu yana, toplum-bilimle toplumculuk da, ilk olarak, "altın çağı"nı yaşıyor. Genç Türk Devletinin kurucusu Atatürk'ün bilinmiyen —ya

da bilinmesi istenmeyen— kişiliğine tam anında eğilen Çetin Altan, "Atatürk'ün Sosyal Görüşleri"nde, çeşitli söylev, demeç, bildirileriyle konuşmalarını bir bir tarayıp incelemiş; Atatürk'ün halkçı, toplumcu yanını ortaya koymuş. Ekonomik bağımsızlık konusunda Atatürk'ün dedikleri şunlardır: "Siyasî, askerî zaferler ne kadar büyük olursa olsunlar, ekonomik zaferlerle sağlamlaştırılmazlarsa, elde edilen zaferler kalıcı olamaz, az zamanda söner."

Atatürk, yalnız asker, yalnız devlet adamı, yalnız kurucu değildi. İhtilâlci, halkçı, gerçekçi, devrimci, kadrocuydu. Ama bütün bu yanların öğrenilmesi için bir Çetin Altan'ın çıkması, Atatürk'ün konuşmalarını, sözlerini, demeçlerini, bildirilerini taraması, kitabını yayınlaması gerekiyordu.

(16 Mart 1965) Milliyet
Tarık DURSUN K.

* * *

— Çetin Altan'ın kitabı baştanbaşa, yaşayan ve hâlâ yol gösteren Atatürk'le dolu; Atatürk'ün unutturulmak istenen düşünceleriyle dolu. Gençliğin "antiemperyalist ve antifeodal bir kalkınma yolu için bildiriler yayınladığı, Prof. Turhan Feyzioğlu'nun Ankara'lardan kalkıp gelerek Lozan kulübünde yabancı sermayeyi yerdiği, "Gelişmeye muhtaç bir milletin her şeyden önce kendi gücüne ve imkânlarına güvenmesi gerektir." demek gereğini duyduğu bir zamanda Çetin Altan'ın kitabı daha bir önem kazanıyor. Bu kitaptaki

sözlerin çoğu İkinci Millî Kurtuluş Hareketimizin de sözleri olacaktır. Örnek mi? "İstiklâl Mücadeleleri esnasında olduğu gibi, bilcümle aydınların ve vatanperverlerin gösterecekleri işbirliği."

Çetin Altan'ın kitabı, "antiemperyalizm" sözünün dillerde dolaştığı bugünlerde elden düşürülmeyecek bir kitap. Yurdumuzun gerçek meseleleriyle ilgilenen herkesin mutlaka okuması gereken bir kitap.

(12 Mart 1965) Yön

Fethi NACİ



Çetin Altan 1927'de İstanbul'da doğdu. Galatasaray Lisesi'ni ve Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Bir de avukatlığı vardır, kendisinin yüzlerce mahkemesi dışında hiç kullanmadığı.

İlk kitabı "Üçüncü Mevki" 1946'da yayınlandı.

Altan'ın yarım yüzyıllık yazı yaşamındaki çalışmaları, yazı dünyasının tüm alanlarını kapsar.

Tiyatroları: Çemberler, Mor Defter, Suçlular, Dilekçi, Tahtaravalli, Beybaba, Yedinci Köpek, Islıkçı, Telefon Kimin İçin Çalıyor.

Romanları: Büyük Gözaltı (1973 Orhan Kemal roman ödülü). Bir Avuç Gökyüzü, Viski, Küçük Bahçe (Bu Romanlar Balkanlardan Güney Amerika'ya dek değişik ülkelerde de yayınlanmıştır)

ISBN 975-10-1432-8

9 789751 014320